

1899

ՀԱՅԿԱՅԻՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ
ՀԱՅՏՈՒՆԻ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

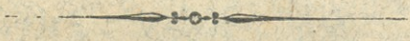

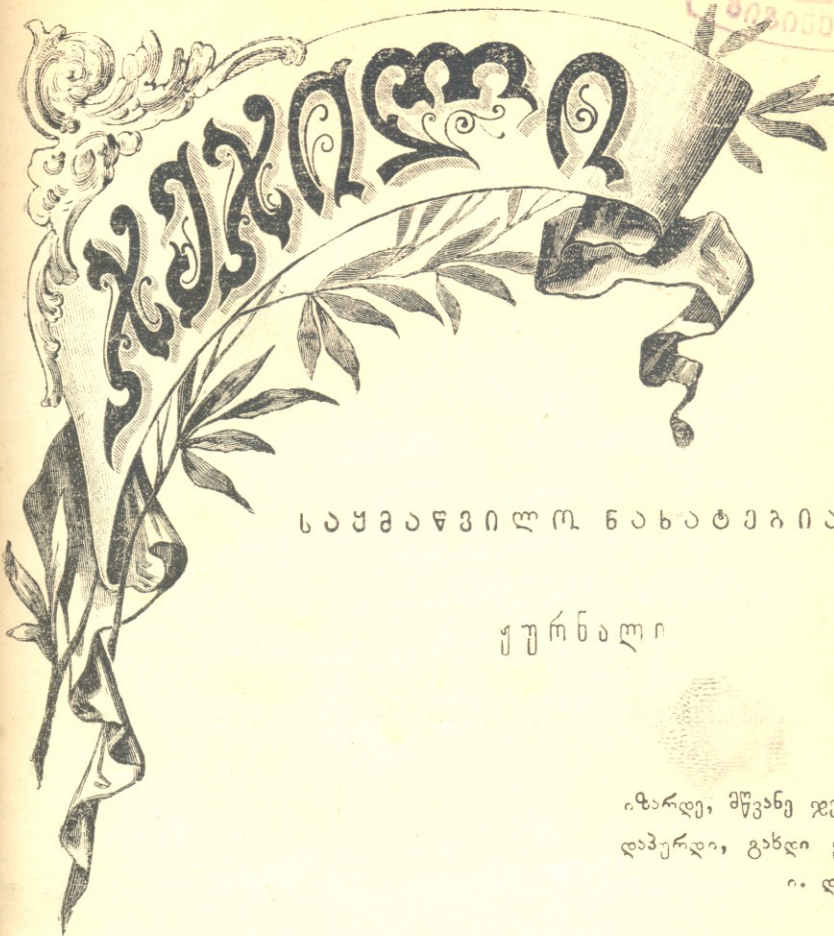
1899 ՈՅԵՈՆՈ

შ ი ნ ა ა რ ს ი

უტრნალ აჯეჯილისა“

I ტყეში — ლექსი — შ. მღვიმეჯისა	3
II სკოლობანა მოთხრობა — ნიკო ხუციშვილისა	7
III ოჯახის პატარა მტარვალი (რუსულიდან) — ს. ციციშვილისა .	15
IV ძველი საბერძნეთი (დასასრული) — გოტესი	34
V ზღვა და გუბე ლექსი (გადმოკეთებული) — თან-კან-ინისა .	48
VI ბატუმბა როგორ გადაარჩინეს ქ. რომი (რუსულიდან) .	51
VII მზე და მთვარე — კანასი	53
VIII ორი მღიღარი (ტურგენევიდან)	57
IX წერილმანი: ხალხური ლექსი, ანდაზები, გამოცანები, აკრო- სტინი, უჯრების ამოცანა, რებუსები და სხვა	61

ს ა ქ ა რ თ ვ ი ლ ო ნ ა ხ ა ტ ე გ ი ა ნ ი

ე უ რ ნ ა ლ ი

„ზარღე, მწვანე ჯეჯილო
დაპურდი, გახდი ყნოსო!..“
ი. დ.

№ VI

ს ა ქ ა რ თ ვ ი ლ ო ნ ა ხ ა ტ ე გ ი ა ნ ი

თ ბ ი ლ ი ს ი

ს ტ ა მ ბ ა   ბ   მ .   რ ო ვ ი ნ ა ნ ც ი ს ა || ტ ი პ .   თ .   მ .   რ ო ვ ი ნ ა ნ ც ი ს ა .   გ ო ლ .   ა რ .   ა .   № 41 .

1899

Дозволено цензурою Тифлисъ, 30-го Іюня 1899 года.

ტ ე ე შ ი.

ძირს, დაბლა სისხლის ღუ-
ლი სდგას

აქ ნიავი ჰქრის გრილათა,
ტყე მწვანეთ მოყელაყელაობს
მიდამოს მოსაჩრდილათა.

აყრილი რცხილის და მუხის
ყლორტი ყლოტს გადაჰხვევია,
ისე ჩაჰკვრიან ერთმანეთს,
იტყვით და ძმასა სწვევია.

მათ გრილ ჩეროს ქვემ მწერები
დადიან დაფრიალობენ,
დაბზული-დაფუსფუსობენ
ფოთილ-კოწიალობენ.

— მითხარ სად მიხვალ, რას ეძებ
შენ ჩემო, ჭიავ — მარია,
გინდა გამარგლო რაც ვინხავს
ან თუ რამ მოგიბარია?!

თუ შენც გსურს ჭრიჭინასავით
გაფრინდე, გაიბზულილო,

ვითომ და საქმეს აკეთებ
ქვეყანა ჰიატყულილო!

საქართველოს
პარლამენტის
გარონული
ბიბლიოთეკა

საქართველოს
გარონული
ბიბლიოთეკა

— რაღა თავი მაქვს ფრენისა
 დაღლილს, დაქანცულს ჯაფიათა,
 შინისკენ მივეშურები
 ამოგინგლოული ლაფიათა.

მინდა დავხედო შვილებათა,
 მიფეფერ-მიფულოლოიო,
 მეც დავტკბე მათის ალერსით
 და თავი შევიყოლოიო.

— შენ სადღა მიხვალ, ჭრიჭინავ,
 საით, სად მიეშურები,
 ვის უნდა გამოუტყედო
 შენი ჭრიჭინით ყურები?!

ხომ გახსოვს შარშან ზაფხულში
 სულ მტუქათათ დაცქრიალობდი,
 ზამთარში ჰური არ გქონდა,
 გაზაფხულამდის წვალობდი.

რატომ წელს არა მუშაობ,
 რათ არა ზრუნავ თავზედა,
 შენ მაშინ რაღას გახდები,
 თოვლი რო მოვა მთაზედა!

აბა უყურე ჭინჭველას
 რა ტვირთი აუთრევია,
 ისე ეწევა სოროსკენ
 იტყვი ლომი და მდეგია.!

ან შენც აიმი ფუტკარსა,
რო ბზუის ყვავილებზედა,
რა რიგ აუკრავს სათაფლე
მტვერი პაწია ფრთებზედა!

ეგ უნგარო მუშაა,
ღმერთს და კაცს ემსახურება,
მთელ დღეს შრომაში ატარებს,
სძულს მცონარების ყურება.

... რა ვუყო, რა გქნა, დედ-მამაც
მუქთა მჭამელი მყოლია;
რაც მათ მაჩვენეს, ცხოვრებამ
მეც იმ გზით ამიყოლია.

გაქსტებულო სულ — გული
ბაძვით ვერ შემიჯერია,
ერთხელ წამხდარი სიცოცხლე
ხელთ ველარ დამიჭერია.

განა კი მადლიერი ვარ
ჩემი ბედის და თავისა,
სუყველა ზარმაცს მეძახის,
ვერაფინ მიმითავისა...

— სულ გატვრენილო, თბობავ,
შენ ვილას მოილოდები,
განა არ კმარა შენთვისა
რაც კისერს გაძევს ცოდვები?

წელან საბრალო ფუტკარი
 სკისაგენ მიიბზუოდა,
 ძვეყანამ იცის რომ შენთან
 ის არაფერსა სტყუოდა,

შენ კი გზათ ჩა'აფრებოდი,
 როგორც ყაჩაღი — ფირალი,
 ოდნავც არ შეგბრალებია
 აბზუებუელი, მტირალი.

თავიდან წუწვნა დაუწყე,
 ბოლომდის სისხლი გაართვი,
 შრომის მოყვარე ჯან-ლონე
 არც კი ასუნთქე წაართვი.

ფუ შენ აგს ზნეს და ბუნებას,
 შენ მაცდურს აბლაბუჯასა,
 ცეცხლი გაუჩნდეს შენ მუცელს,
 ცოდვიანს, სისხლის გუდასა!...

შ. მღვიმელი

სამირკველის თხრასაც შეუდგენ. არ გასულა მას შემდეგ
 სულ სამი თვე, რომ ეკლესიის ცაღაფანში ორი ოთახი
 გამოიჭიმა: ერთი საკლასო და ერთიც მასწავლებლისთვის.
 ენკენისთვეში კი სუეოველისფერი მხათ იყო, ისე რომ
 სწავლის დაწყება-ღა აკლდა, იმ უბნის ემაწვილები იქაუ-
 რობას აღარ შორდებოდენ. მთელ დღეს სკოლის შენობას-
 თან ატარებდენ.

დადგა გურთხევის დღეც. მშობლებმა მორთეს შვილები
 ბი და გამოცხადენ სკოლაში. მეორე დღეს დაიწყო სწავ-
 ლაც.

ჩვენ ქუჩიდან ამ ახალ სკოლაში მხოლოდ ორი ემა-
 წვილი დაიარებოდა: ვანო და ბაბო. ვანო იმ კალატოზის
 შვილი იყო, რომელმაც სკოლის კედლები ააშენა. ვანო
 ცქვიტი, მასვილი და ტოლების მოსიუგარულე ბავში იყო.
 ამ უბნის ვიწრო ქუჩებში ვანოს გული არ უძლებდა, ის
 ხშირათ შეჭკრებდა უბნის ტოლებს და ქალაქ გარეთ—
 მთებისკენ გასწევდა ხოლმე; შიშხილი ან მხის ჩასვლა თუ
 მოაგონებდა მას შინ დაბრუნებას. სკოლაში შესვლამდის ვა-
 ნომ მთელი ანბანი უკვე იცოდა, კითხვასაც, თუმცა გაჭირვებით,
 მანც ახერხებდა. ამაშიაც თავის გამბედაობამ უშველა ვანოს;
 მან გაიცნო ადვილათ „ჩინოენიკიანთ მიშო“, რომელიც დემნა-
 ზიაში სწავლობდა. მშობლები მიშოს არ უშვებდენ ქუჩაში
 სათამაშოთ და, რადგან ეწოდიაც ამხანაგი და ტოლი არ

ჭეხვდა, თხოვა მშობლებს ვანოს მიეყვანის ნება მიეცათ. რა ნახეს მშობლებმა რომ ვანო ჭკვიანი ბავში იყო, აუსრულეს შეილს თხოვნა და მას შემდეგ მიშო და ვანო მეგობრები შეიქნენ. ვანო მოუთმენლათ ელოდა სოლმე მიშოს სასწავლებლიდან დაბრუნებას. ესენი ხან თამაშობაში, ხან სწავლაში და სურათების წიგნების შინჯვაში ატარებდნენ დროს. მიშოს მოძრავი ასოები ჰქონდა და ამ მოძრავ ასოების შემწევობით თამაშობაში ვანომ ისე ძაღვ და ადვილათ ისწავლა ანბანი, რომ მიშო გაკვირვებული იყო. მიშოსთან მეგობრობამ და მასთან მეცადინეობამ სრულებით გადაავიწიეს ვანოს ქალაქ გარეთ, საყვარელ გორაკებისკენ სიარული. და მხოლოდ კვირა დღეს-და, როცა არც მიშო იყო შინ, მოაგონებოდა სოლმე იქ წასვლა და მაშინაც სულ ცოტა ხნობით რჩებოდა.

ჩვენ ქუჩიდან, როგორც შემთავს ვთქვი, მხოლოდ ვანო და ბაბო დაიარებოდნენ სკოლაში. მაგრამ სხვა ბავშვები, რომლებსაც წლოვანება ნებას არ აძლევდა სკოლაში სიარულისას, ძრავალი იყო. ამათაც ჰქონდათ სკოლაში სიარულის სურვილი. სკოლიდან მომავალ ვანოს და ბაბოს სინარულით სვდებოდნენ გზაში; ზოგი წიგნს, ზოგი დაფას გამოართმევდა და ასე ხტუნვა-სიცილით აცილებდნენ სახლამდის. ამ კვარათ იკლავდნენ ბავშვები სწავლის სურვილს.

— ბაბო, მოდი „სკოლობანა“ ვითამაშოთ, ჭა!, — უთხ-

რე ვანომ ბაბოს, როცა ესენი ერთ სადამოს კარეთ ისხდენ და სათამაშო კი ვერა მოეგონათრა.

— მართლა, რე კარგი იქნება! — სწრაფათ წამოიძახა ბაბომ.

— მე და შენ მასწავლებლები ვიქნებით და ჩვენი უბნის ბავშვები კი მოწაფეები იქნებიან, — დაუძაჯა ვანომ.

— მართლა, ე, რე კარგი იქნება! — გაიმეორა ბაბომ და ორივენი ფეხზე წამოხტენ.

— ბავშვებო, ბავშვებო მოდით, მოდით აქ! — დაუძახეს ორივემ ერთათ ემაწვილებს, რომლებიც კედლის ძირას მიმსხდარიყვენ და რაღაცას ჩხირკედელაობდენ.

— მოდიო ჩქარა სკოლობანა ვითამაშოთ!

— მოდი, მოდი, როგორა, ლოგოლა? — ეკითხებოდენ ბავშვები ხტუნვით და ვანოს და ბაბოს ცნობის მოუვარეობით შესცქეროდენ.

— აი, მოდით, მე გასწავლით, — თქვა ვანომ და ასედა ჩახედა ქუჩას, — ავერ რე კარგია ღიზანთ სახლის კიბე სკოლათ... ესენი კიბეზე დასხდებიან და მე და შენ კი ძირს ვიდგებით — უთხრა ვანომ ბაბოს და გაიქცა ღიზანთ კიბისკენ. ემაწვილები სისხარულით დაედევნენ უკან და სანამ ვანო ადგილებს უჩვენებდა — სოციერთი კიდეც ავიდა კიბეზე და საფეხურებზე ჩამოსკუბდენ.

— ხა, ხა, ხა, — გადიკისკისა ბაბომ, როდესაც შეხედა კიბეზე ჩამომწკრივებულ ემაწვილებს, მართლა, სკოლას არა ჰგავს!

ვანო გახარებული თავის მოგონებით ხან ერთ ბავშვს გახსწორებდა, ხან მეორეს და აჩვენებდა ვეელას თავთვის ადგილს.

— ჭკვიანათ ისხედით, მე ახლავე მოვალ! — უბძანა ვანომ ემაწვილებს და გაიქცა შინისკენ. ემაწვილები სულ-განაბულები ელოდნ თავის ჰატარს მასწავლებელს. მალე ვანოც გამოჩნდა, ხელში რაღაცა ეჭირა და გაქანებული მოჩობდა.

— წადი შენც შენი დაფა და წიგნი მოიტანე, — უთხრა ვანომ ბაბოს და თუ გრიფილის ნამტვრევებიც გაქვს ისინიც წამოიღე, თორემ ჩემები არ ეყოფათ.

ბაბო გაიქცა შინისკენ, ვანომ კი დაფის და გრიფილის ნამტვრევები დაურიგა ბავშვებს, მაგრამ ვეელას არ გასწვდა. ბაბოც მალე დაბრუნდა, იმასაც ჰქონოდა დაფის და გრიფილის ნამტვრევები და ესენიც დაურიგეს დანარჩენებს.

— ვეელასა გაქვთ დაფა და გრიფილები? — დაეკითხა ვანო ემაწვილებს.

— ვეელას, ვეელას — იკრიბაღეს ერთხმად ემაწვილებმა.

— აბა, მაშ დავიწყოთ, — მიძარბათ ისევ ვანომ ემაწვილებს, — მე ვითომ გარეთა ვარ და შემოვალ, თქვენ მაშინვე ფეხზე წამოძიექით და მანამ არ გითხრათ დასხედითო, არ დასხედეთ.

— კარგი, კარგი, წადი, — დაიძახეს ემაწვილებმა.

ვანო განზე გადგა, ემაწვილები მოემსადენ მასწავ-

ლებლის დასახვედრათ. ვანომ წამოდგა რამდენიმე ნაბიჯი წინ და ემაწვილებიც წამოცვივდნენ ფეხსე, ვანომ წუნართ დაუკრწ მათ თავი, ემაწვილებიც ჩამოსხდნენ თავთავის ადგილას და სმას არ იღებდნენ. ვანომ კი კიბის წინ მძიმეთ ბოლთის ცემა დაიწყო.

— მამ ეველასა გაქვთ დაფა და გრიფილი? — დაეკითხა კიდევ დაბანსლურათ ვანო ემაწვილებს, აბა თქვენ იცით, როგორც გაუფრთხილდებით და არ დაჭკარგავთ, დღეს ვერაფერს გასწავლით, ცარცი არა მქვს, სვალ ცარცს მოვიტან და მაძინ დაფიწოთ.

— კარგი, კარგი, — დაიძახეს ემაწვილებმა.

— გახსოვდეთ ეველას თქვენ-თქვენი ადგილი. — განაკრძო ისევ ვანომ.

— წიგნები ლომ ალა გვაქ! — წამოიძახა ჰატარბ მოსემ, რომელიც მარტათ მარტო წამომჯდარიყო სემო საფეხურსე და მოუსვენრათ ხან იქით და ხან აქეთ დაცურავდა ფიცარსე.

— ორი წიგნი გვეოფათ, აი ერთი ჩემი და ერთიც ბაბოსი — უზახუსა ვანომ.

— აა, ლა დაფიწე, — დაიძახა კიდევ მოუსვენარბ მოსემ და უჩვენა დაფის ნატესი ვანოს, რომელსედაც გრიფილით რადაცეები დაეკლაგნა.

— ჰო, უოხად! ჯერ ეგრე იქნება და მერე კარვათ ისწავლი. მეც აგრე ვჯდაბნიდი, მოუწონა ვანომ.

— აი მეც დავწერე, — დაიძახეს რამდენიმემ და დაბ-
დაჯნილი დაფები გაუწოდეს ვანოს სანახავათ.

— უაჩალები მაშინ იქნებით, როცა იმას დასწერთ,
რასაც მე ვასწავლით, — უთხრა ვანომ, თორემ ჯდაბნა
სომ ადვილია. აბა, ახლა კი ადექით, დღეს ეს იყო და
ხვალიდან კი სწავლა დავიწყოთ.

მართლაც ვანომ აასრულა თავისი ნათქვამი, მეორე
დღეს მოიტანა ცარცი, ჯერ გრიფილის და დაფის ხმარება
ასწავლა და მერე ასოების სწავლებაც დასწებინა იმ რი-
გათ, რა რიგათაც მას მასწავლებელი ასწავლიდა და ცდი-
ლობდა რაც შეიძლება მიეხამა მისთვის. კლასის დაფათ
კიბის ჰირღაზირი ფიცრული ჰქონდა. დასწერდა ცარცით
ფიცრულზე ასოს და ცდილობდა სათითაოთ დაეწერებინა
და ეთქმევინებინა თავის მოწაფეებისთვის. ჰატარა მოწა-
ფეებიც ცდილობდნენ მიემკსავსებინათ და მიეხამათ თავის
ჰატარა მასწავლებლისთვის, მეტადრე ჰატარა მოსე: ხან იქით
მიატრიალებდა დაფის ნატეხს, ხან აქეთ, ხან გრიფილის
წვერს შესცქეროდა, თითქო იქ ეძებს ასოს მიემკსავსლო-
ბის მიზეზსო, შლიდა თითით დანაწერს; მერე ისევ რის
ვაი-ვაგლახით, ხან ტუხების კენეტით, ხან ენის გამოყო-
ფით, გამოხატავდა რაიმეს, ერთს კიდევ შესედავდა ვანოს
დანაწერს და რა დანიახავდა მიემკსავსებას, კახარებუ-
ლი შეჭკვილებდა და გაუწვდიდა ვანოს დაფას. ვა-
ნოც გულს არ უტეხდა, მოუწონებდა და გასამხნევებელ

სიტყვებით ზატარა შენიშვნებს ამლეკდა. მოსეც წაქეზებულ
 ლი უფრო გულ დადებით ცდილობდა მიემკვსავსებინა ასო.

ასე ამ გვარათ მიდიოდა ამ ქუჩის სკოლის საქმე. ხან
 უოველ საღამოს, ხან დღე გამოშვებით, ვანო და ბაბო
 სკოლობანას თამაშობდენ. ისე რომ მომავალ შემოდგომის-
 თვის ვანოს და ბაბოს სკოლაში სწავლა დაშთავრე-
 ბულებმა სრული ანბანი შეენივრათ იცოდენ, როგორც
 წერით ისე კითხვითაც. ზოგიერთმა მოკლე სიტყვების ჩა-
 თვლაც ისწავლა. როდესაც ესენი საძრეველო სკოლაში მი-
 იდეს, ამათი საქმე გაჩაჩხული იყო.

ნიკო ხუცისშვილი.

ოჯახის ჰატარა მტარვალი.

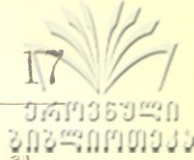
(რუსულიდან. ჰოტაშენკოსი)

აკვირველი სანახავი იყო ჩვენი დიდი დარბაზი, ყოველ კუთხეში ელაგა, მამი ჩემი-საკან დიდის სიფრთხილით მოგროვილი სხვა და სხვა ძველი ნივთები: ბრონზის ჰატარა ქანდაკებანი, საქსონის ფაიფურის სხვა და სხვა ნივთები და ბევრი ამ გვარი რამ. იმათში ჩემ განსაკუთრებულ ყურადღებას იქცევდა ერთი შვენიერი ვაზა, რომელიც გამოეჭმით ცალკე ჰატარა მარმარილოს მაგიდაზე და სხვა ნივთებ შორის, მას, გამორჩეული სიფრთხილით, ყოველ დღე სწმენდავენ. მამა ჩემი სძირათ მეტყობდა სოლზე: — თუ უბედურება შეგვემთხვა და გავღარიბდით ამ ვაზის საფასურით ორ წელიწადს ვიცხოვრებთო.

სძირათ ვშინჯავდი ვაზას და ვერ მიმხვდარვიყავ, რითი იყო ის ასეთი შესანიშნავი. ერთხელ მამა ჩემსაც დავეკითხე ამაზე და იმან, ვასუხის ნაცვლათ, გადმომიღო ერთი წიგნი, რომლიდანაც შემდეგ ბევრი რამ დავისწავლე ზეპირათ და წამიკითხა კრილოვის იგავ არაკიდან „მამალი და მარგალიტის მარცვალი“ და თან დაუმატა: — თუ გინდა რომ უგელაფრის ფასი იცოდდე, ჯერ უნდა ბეჯინ

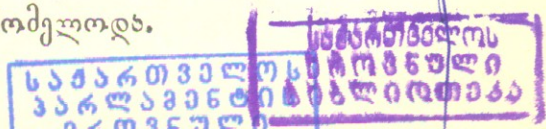
ისწავლო და მეგრე ჩემ ვაზასაც დააფასებო. ასე ცნობის
 მაჟეგრეობით ვკითხულობდი ვაზას ამბავს, თან რაღაც
 ზატვიის ცემას ვგონებოდი, ძაღა უჩებურათ ვუფთხილ-
 დებოდი და ვცდილობდი; რაც შეიძლება შორს ვამეგლო
 ხოლმე. რომ ვაზა არ შემენძრია, ან არ გადმომეკდო,
 მაგრამ ერთმა უბრალო შემთხვევამ საშინელი საქმე დამ-
 ძართა. ერთ დროს დავრბოდი-ვთამაშობდი დარბაზში, და
 სწორეთ იმ ადგილს გავიძახებო, სადაც თავმოძრონეთ გა-
 მოჭიმულიყო დიდებული ვაზა; მომიხვდა მაგიდას ფეხი, მა-
 გიდა გადბრუნდა, გადმოგორდა ძირს და ვაზა ლუკმა—
 ლუკმით დაიმტვრეა. წარმოადგინეთ ჩემი მდგომარეობა,
 როდესაც წამოვდექი და დავინახე ნამტვრები იმ დიდ-
 ბული ვაზისა, რომლის საფასურსაც, როგორც მამა ამბო-
 ბდა, შეიძლება ორ წელიწადს ვეცხოვრებინეთ, თუ გაჭი-
 რებაში ჩავებრდებოდით.

ჯერ ზირველათ გულში თითქო რაღაც მეტკინა, ისე
 რომ შევევირე კიდევ, შემდეგ თვალთ დამიბნეულდა—და
 მუხლებმა კანკალი დამიწყო. შემოვარდა გოგო, მოართო
 ვვირილი, იმას მოჭყვებ დედა ჩემი, შემდეგ მამა და შეიქნა
 ალიაქოთი; როგორც მეგრე მიაძბეს—ნამდვილათ მკვდრის
 ფერი თურმე მედვა და ისე ვკანკალებდი, რომ თუ არ მამ-
 შევლებოდენ ძირს დავეცემოდი. საშინელ დამნაშავეთ მიმა-
 ჩნდა ჩემი თავი, ვგონებოდი რომ ისეთი დიდი ზარალი
 მაგვეცი მამაჩემს, რომლის დაბრუნება უოვლად შეუძლებე-

ლი იყო. ვგრძნობდი რომ ძვირფასი ვაზა აღარ არსებობდა, იმის მაგიერ ნამტვრევები და იყო, ამას მამაჩემი არ მანატივებდა. მასს ვუყვარდი ისე, როგორც საზოგადოთ შეუძლიან მამამ შეიყვაროს თავის ერთადერთი შვილი, მაგრამ გარდამეტებულ სიცვლექს კი არ მანატივებდა ხოლმე: ხშირათ მტოვებდა უსადილოთ, კუთხეში დამახოქებდა და ხან და ხან წკებლებსაც კი მითავაზებდა ხოლმე, რომლებიც სადღაც ჰქონდა დამალული. რამდენჯერ ვეცადე მეზოვა ის წკებლები, მაგრამ უოველმა ცდამ ამათ ჩამიარა, ამისთანა დანაშაული, როგორც ძვირფასი ვაზის გატენა, სომ თავის დღეში არ ჩამიდენია და ვფიქრობდი, ალბათ მამა წკებლებზე უფრო საშინელ სასჯელს მოიგონებს მეტი და შიშით აკანკალებული ვეკვროდი დედას გულში.

— ვინ მოიქმედა ეს? რათა, რისთვის? ჩემი ვაზა! ჩემი ძვირფასი ვაზა!.. მესმოდა ეს სიტყვები და გული მიკვდებოდა — ჭოო, ძალიან კარგი! ეს შენ ჩაიდინე? მომიბრუნდა მე მამაჩემი — ძალიან კარგი, დარბაისელო! მე შენ დაგასწავლი, როგორი გაფთხილებით უნდა მოექცე ხოლმე მამისთანა ძვირფას ნივთს! მამაჩემი ძალიან კეთილი კაცი იყო, მაგრამ როდესაც გაჯავრდებოდა ისეთი საშიშარი განდებოდა, რომ შიშით ვკანკალებდი ხოლმე. ეს ღაც თვალები სიბრძნით უბრიალებდა და მე კარგათ ვგრძნობდი, რომ რაღაც საშიშარი რამ მომელოდა.

მამახეძე წავიდა თავის სამუშაო ოთახში და მეც იქ მენატრებოდა: „მობმანდი აქ, მენ უმსგავსო ბავშვო, მობმანდი, უვიროდა ის და მისი ხმა იყო სასტიკი, ცივი.

დღეს არა მძორდებოდა და ხვეწნით ეუბნებოდა მამახემს: — რა ჰქნას მაგ საცოდავმა, თითონ ხომ არ უნდოდა, ისე უცაბედათ წაიქცა, დაძნაშავე არ არისო. მაგრამ მამახემს არა ესმოდნო და ბმანებით მითხრო: „აქ მოდი ახლავყო.“ მეც შევიკრიბე რაც ძალა მქონდა და ფარფატით შევედი მამის ოთახში.

მამახეძე იდგა თავის ოთახში წარბ შეკრული და ხელში მათრახი ეჭირა. ის მომიხსლოვდა, მომიკიდა ხელი, ეტყობოდა რომ ჯერ რისამე გამოკითხვა უნდოდა, მაგრამ უცებ იმის სასტიკი სახეზე შიში გამოიხატა და მათრახი ხელიდან გავარდა.

— რა დაგემართა! ავათა ხარ? — შეშინებული მეკითხებოდა მამა. — ხელები ისე ცივი აქვს როგორც მამაკედავს — უთხრო იმან დღეს — ერთი ნახე ავათ ხომ არ არი? დღემ მომიკიდა ხელებზე ხელი, შუბლი გამიშინჯა და კანკალით წარმოთქვა: — ჩქარა დავაწვინოთ ლოგინში, ავათ არის.

— ჩქარა, ჩქარა, მგონი სიცხე აქვს — იმეორებდა მამა. გოგო გაიქცა ჩემ ოთახში ლოგინის მოსამზადებლათ. მამამ, რომელსაც სრულებით აღარ ეტყობოდა წედანდელი სიმკაცრე, გაფრთხილებით ამიყვანა ხელში და წამიყვანა ჩემ

ოთახში, იმის სახეზე შიში და მწუნარება გამოიხატებოდა.

ჩამაწვინეს ლოგინში და საჩქაროზე ჩამიდევს იღლიის ქვეშ სიცხის გასაძინჯი.

— სსუთ! ჩუმათ, ნუ ხმაურობთ. ეუბნებოდა ეველას მამა და ფანჯრებსე ფარდებს აფარებდა. სრული ს.ჩუძე ჩამოვარდა. მამაჩემი ჩემს გვერდით იჯდა და ეოველ წამში მეკითხებოდა: — ეელი სომ არა გტკივა? წელი სომ არ იტკინე დაცემის დროსო. როდესაც თუთხმეტი წამი გავიდა, ხელების კანკალით ამოიღო ჩემი იღლიიდან სიცხის გასაძინჯი და შეძინებული წარმოთქვა: 39 და 2/10 ა --ოლა, მიუბრუნდა ის დედაჩემს, — ამ წამში გავზავნე ექიმთან. ბიჭს უბძანე რაც შეიძლება ჩქარო ჭენებით ატაროს ცხენი.

ექიმი ივანე სერგეის ძე მოვიდა ერთ საათს უკან და თქვა: ეს ბავში ერთი კვირას ავანთ ეოფილა და ვერ შეკიმნევათ, ახლა შიშს დაუჩქარებია ავანთეოფობის გამაძეარავებო.

ორ კვირას ვიწექი ლოგინში; საძინლათ ვბოდავდი. სიცხის გასაძინჯი ამტკიცებდა თურმე, რომ მე დიდი სიცხე მქონდა. მთელი სახლობა შეწუნებული იყო. მამაჩემს ბევრი სამკალი და სათიბი ჰქონდა, მაგრამ ეურს აღარაფერს უგდებდა, ჩემ ლოგინს არა შორდებოდა. რაღაც სხვანაირი შეწუნებული სახე ჰქონდათ ეველას, ალბათ ძალიან ვიყავი ავანთ. მკონი ჩემი მორჩენის იმედი აღარ იყო. მამაჩემი ცრემლ მორეული ჩურჩულებდა:

— ჩემი საუფარველი ბიჭიკო! თუ ეს მოკვდა მეც აღარ ვიცოცხლებო თავს. მაგრამ, საბედნიეროთ, სხვანაირათ დატრიალდა საქმე. მე უკეთობა შემიტეო. უნდა გენახათ მამიჩემის აღტაცება, როდესაც სიცხის გასაშინჯი ამომიღეს და 37 გრადუსი ქონდა; ეს ხომ კარგათ მოუფობას ნიშნავს, — იმეორებდა ის და ყოველ წამში მოდიოდა ჩემთან; მკოცნიდა და ათასნაირ ხუმრობებს იკონებდა. რომ ვავეცინებინე, ერთხელ მე დავეკითხე მამას:

— მამილო, ვაზა სად არის? სულ გაუფუჭდა?

— განა ღირს იმაზე ლაპარაკი — მომივო მამამ — მადლობა უფალს რომ შენ ვადაშიჩი, ჩემო ბიჭიკო!

ოხ, რა სასიამოვნო იყო ამას შემდეგ ჩემთვის ღოგინში წოლა. ეველა მეუფერებოდა, ცდილობდენ ესიამოვნებინათ, ეველა ჩემ ჯიუტობას ღმობიერათ ექცეოდა და უნდა გითხრათ, რომ ექიმის სიტყვები: ახლა კი აღგეს, კარგათ არისო, არ მიაბა, შენანებოდა ღოგინის მოძორება, სადაც ისე ნებიერათ გავატარე ორი კვირა.

გავსადღი. გავიდა კვირა, თვე და წელიწადიც. მე გავხდით რვა წლისა. რამდენიც თვეები შემატებოდა იმდენი სიცოცხლეს, მამაჩემს ჯერ კიდევ არ დავიწეებოდა ჩემი ავთმოუფობა და ცოტა ღმობიერათ მექცეოდა. ბევრჯელ ისეთ სიცოცხლეს შემამჩნევდენ, რომ მამაჩემს თვალები ავთებოდენ ხოლმე სიბრახით, მაგრამ ითმენდა და მხოლოთ სასტიკ დარტყმას მამლევადა. ერთხელ სრულიად უმიხეხოთ გავადე

სახბოროტ კარები და გამოვუშვი სბორები, რომლებიც კუნტრუმ-კუნტრუმით გაიქცენ ძროხებისკენ და სულ ერთიანათ გამოსწოვეს რძე, ეს კი ველარ მოითმინა მამამ, და წამიყვანა თავის ოთახში, სადაც გაფთხილებით ორიოთ წკეპლა მითავაზა. ამან მე ძალიან გამაოცა, რადგან ისე შევეჩვიე პატრეებს, რომ არ მოველოდი თუ როდისმე კიდევ წკეპლა მომხვდებოდა.

ერთხელ ოთახში შევედი და დავინახე აქაფაფებული სამოვარი, ოთახში არავინ არ იყო და ვიფიქრე: შიკ რომ წყალი დუღს, ის რომ გარეთ გამოვუშვა, ნეტა რას იზამს მეთქი; ფიქრი და ასრულება ერთი იყო, მოვუშვი წყალს და წარმოიდგინეთ ჩემი განცვიფრება: ოთახი გაივსო თეთრი ოქსივარით და სამოვარს ტრუბა სულ მთლანთ მოძვრა, ისე რომ სამოვარი სულ გაფუჭდა, დაიწვა.

— შენ დღეს სადილს ვერა სჭამ, შე გაფუჭებულა, და იცოდე სამ საათსაც ფეხზე დაგაყენებო, შემომევირა მამაჩემმა და, წარმოიდგინეთ, მართლად უსადილო დამტოვეს და სამ საათს ფეხზედაც დამაყენეს. მთელ სამ საათს, როდესაც მე ფეხზე ვიდექი, სულ იმის მოგონებაში ვიყავი, თუ, რა ბედნიერი იყო ჩემთვის ის დრო, როდესაც ლოკინში ვიწექი; მაშინ ხომ ევეჯაფერს მანპატეებდენ ხოლმე. მამაგონდა რომ მანპატეებს ისეთი ძვირფასი ვაზას გატეხა, რომლის საფასურს, მამის სიტყვით, შეეძლო ორ წელიწადს ვეცხოვრებინეთ — თუ გაჭირება დაგვადგებოდა.

ამას შემდეგ გავიდა ორი კვირა. ერთ საღამოს აივანზე ჩაის დალევას ვაპირებდით. ჩემ დედ-მამას ბევრი წვრილფეხი ჰქავდათ. ქათმები ზოგი ხეებზე იბუღებოდნენ, და ზოგიც ბოსლის თაფსებზე; ბოსელი ახალი იყო და ჯერ ჭერს ანა ჰქონდა დაფარებული. შუა ადგილს, ორ ბოძს შუა, რომლებსედაც ხარისები იყო დამაგრებული, ბევრი ბურბუშელა ეყარა, ისე რომ ზემოდან ხარისებზე, სწორეთ ბურბუშელის ჰირ-და-ჰირ, ქათმები ისხდნენ: — მოდი ბურბუშელას ცეცხლს წავუკიდებ და გამოვცდი რას იტყვიან ქათმები, რომლებიც ზემოდან სხედან — ვიფიქრე მე. საზოგადოთ ძალიან მიუვარდა ჩემი სურვილის ასრულება და აქაც ისე მოვიქეცე; ვიმოვე წუმწუმა, მივიპარე ბურბუშელის გროვასთან და ჩუბათ წავუკიდე ცეცხლი. ისე აღტაცებული ვიყავი ჩემი გამოგონებით, რომ სრულიად დამავიწყდა, ან წუმწუმა დამეძალა და ან მე თითონ გავქცეულიყავი. გავჩერდი ჰირ დაღებული, წუმწუმით ხელში და ვუცდიდი ჩემი მოქმედების შედეგს.

უცებ ავარდა ალი, შექნეს ფთხორალი ქათმებმა, ზოგი აქეთ გადაბრუნდა, ზოგი იქით და ზოგიც ცეცხლში ჩავარდა და დაიწვა. მოცვინდნენ მოსამსახურეები, მოიტანეს წყალი და ასსამდნენ ანთებულ ბურბუშელას.

მოვიდა მამაჩემიც, მიხვდა ვისგანაც იყო ეს საქმე და ეურძი ხელ წაკიდებული წამათრია თავის ოთახისკენ, თან რაღასაც საძინელს შემუქრობდა.

არ ვიცი რით და უცნაურათ კი გამოვუძვერ ამ სას-
ჯელს: უცებ დავაწეებინე მუხლებს კანკალი და ისეთი ძა-
ლა დავატანე ჩემ თავს, რომ წამს ვვითელმა ფერმა გა-
დაძმურა, სისხლი ძარღვებში შეჩერდა და, როდესაც შევედი
ძამის ოთახში გაჯახვრების მაგიერათ მამა დამეკითხა:

— რა დაგემართა? ავანთა ხარ?

მე დავტორტმანდი და უნდა დავცემულიყავ. მამა მეცა,
მომკიდა ხელი ხელზე და, როდესაც ნახა რომ ხელები
უინულივით მქონდა, შეშინებით დამეკითხა:

— თავი გტკივს?

— ოჰ, საშინლათ...

— ეელი?

— არა... არ ვიცი — ვუზანუსე მე დასუსტებული ხდით.

— ოხ, ღმერთო! რა უბედურობაა!. ოღდა, ოღა! სი-
ცხის გასაშინჯი ჩქარა, უნდა, სიცხე გავუშინჯოთ, ბავშს
სიცხე აქვს.

— ვუი, დამიდგეს თვალი! შეჭყვიროს დედაჩემმა.

სამ წამს შემდეგ მე უკვე ლოგინში ვიწევი და ილ-
ლიაში სიცხის გასაშინჯი მედვა. მამა მოუთმენელათ ელო-
და სიცხის გასაშინჯის ამოღებას და როდესაც თხუთმეტი
წუთი გავიდა გაოცებით წამოიძახა: უცნაურობაა! სიცხე
არა აქვს 37 აჩვენებს, სწორეთ 37. აიღე თავი მადლა,
შვილო!

მე ისე მცვისუსტე ხმა, რომ ვითომ თავი ვერ ავიღე.

— არ შემიდლიან, ვუზანუსე მე.

— კარგი, თუ გიყვარდე დაიძინე! ეცადე რომ დაიძინო... იქნება ეს ძარღვეების ბრალია, სსსუთ!.. ჩუმად იყავით ყველა.

დედაჩემი ერთრჩულებოდა მამას, ექიმზე კაცი გაგვზავნოთო.

— მოვიცადოთ ჯერ, იქნება უბრალო შიშია და თავისით გაიაროს — უზასუსა მამამ, სასუსე კი ცხადი შიში ესატებოდა.

მე დავსუტე თვალი და ისე ვაჩვენე თავი, ვითომ მიძინა. ამინთეს სანათი და ოთახიდან ყველა გავიდა. დიდ ხანს არ დამეძინა. სულ იმაზე ვფიქრობდი, რომ იმ საღამოსთვის შეენიერი საჭანურებს აცხოვდენ და მეკი ვერა ვჭამდი. მერე დამეძინა და გათენებამდის აღარ გამღვიძებია, თუმიცა მამაჩემი ხშირათ შემოდოდა და ჩემ სუნთქვას უურს უგდებდა. დილას, როგორც თვალი გაუახილე, მამა ჩემი ფთხილათ შემოვიდა და მკითხა:— როგორ ხარ? თავი როგორ გაქვს?

— კიდე მტკივა!— ვუზასუსე მე.

— ისე ძრიელ ხომ აღარ გტკივა, როგორც წუსელის?

— არა, ახლა ბევრათ უფრო ნაკლებ...

— არა გშიან?!

— არა... არა მშიან... ვუთხარი მე გაჭირვებით, თუმიცა ძალიან მშიოდა. რას ვინამდი, უნდა მომეთმინა შუადღემდის მანცა. შუადღისას გამოვაცხადე, რომ თავის ტკი-

ვიღბა გამოარს და მაჭამეთ რამე მეტი და ისე მივაძენ
საჭმელს, როგორც შეეფერება საღ ადამიანს. მამაჩემი
თავდაჭერით შესხვედურებოდა.

— არა გრცხვენინან, შვილო, როგორ შეიძლება
აგრეთი ცელება. კიდევ კარგი, რომ დროზე მოგვემე-
ლენ მოსამსახურები თორემ, ხომ სულ ერთიანათ გადავი-
წოდით, ულუკბ-ზურთ და ვრჩებოდით...

მე, რასაკვირველია, ვგრძნობდი, რომ ჩემი საქციელი
სამაგლობა იყო და წრფელის გულით ვეფიცებოდი, რომ
კვლავ აღარ ვიხამ ამისთანა საქმეს მეტი.

როდესაც მარტო დავრჩი და წარმოვიდგინე ჩემი მდგო-
მარეობა, მამაკონდა სიცხის გასაშინჯი, რომელმაც ისე
ხელი შემიძალა ჩემ ავანტიურების მოგონებაში. მეტი
მეტი იყო, მე ისე ოსტატურათ ავიტვივე თავი, გავიწი-
თლე ლოყები, გავევითლდი და ის წვეული სიცხის გასა-
შინჯი კი 37 და 37-ტი, ერთი ბეწვითაც არ ასცილდა იმ 37.
ბევრ ფიქრ შემდეგ გადავწვიტე იმისი ჯავრი ამომეყარა.
როგორც კი მოვიგდე დრო, შევიზარე ოთახში, სადაც წა-
მლების განჯინა იყო, გავადე, გამოვიდე სიცხის გასაშინ-
ჯი, ჩავიზარე ბაღჩაში და მიწაში ჩავუფალი. ეს იმიტომ
კი არ მოვიქმდე რომ კიდევ ავანტი გასდომა მინდოდა, არა,
მე მსურდა დამესაჯა სიცხის გასაშინჯი და ჩემის ფი-
ქრით — დაუსაჯე კიდევ.

მეტათ შემეყვარდა ავანტიურების დროს ჩემი მდგო-

მარეობა, მთელი ოჯახი ფეხის ფრჩხილებზე დადიოდა, ვეელა მე შეფერებოდა, ისე მანებიერებდენ, რომ ლოგინში წოლა თითქმის სანატრელათ გამიხდა.

ხან და ხან რაღაც სიზარმაცე მაძივლიდა ხოლმე, მეტათ დაძეხარებოდა გაკვეთილების მოძახდებოდა; მეტადრე ანგარიშის გაკვეთილი ჩემთვის საშინელი საძნელო იყო. დილით ჩაის სმის დროს თავზე ხელს მივიფარებდი, დაქანცულ სახის გამოძეტველებას მივიღებდი და თავს მიწს ჩავეიდებდი. უნდა გენახათ რა ამბავი შეექმნებოდა: დამიწუებდენ გამოკითხვას, ლოგინში ჩამაწვენ ოენ და მეც სიამოვნებით გავეხვოდით თბილ საბანში. მეტათ სასისარულო იყო, როდესაც მესმოდა, რომ ჩემთვის აკეთებინებდენ ქათმის წვენს, შემწვარ ვარძას, ჟოლის სასმელს, დადიოდენ ფეხის თითებზე, სიფრთხილით ადებდენ კარებს, რომ სმაურობაზე არ ვამღვიძებოდა. ერთი სიტყვით, რაც უნდა დანაშაული მქონოდა, ავამთყოფობას მოვიგონებდი თუ არა, მანატრებდენ. მამაჩემი ყოველთვის დიდი შეწუხებული იყო ხოლმე ჩემ უქეიფობაზე და ჩემ მესხიერებას ეს კარგათ ჰქონდა შეჩნეული.

ერთი ხუთი დღე რომ გავიდა, მას შემდეგ, რაც ბურბუშელას ცეცხლი წავუკიდე, ლოგინში წოლა მაძეხანიათა. ჩავწევი თუ არა — მამაჩემი წამლების განჯინას ეცა და სიცხის გასაშინჯს ძებნა დაუწყო, მაგრამ აბა რას იზოვიდა; შეიქნა ალიაქოთი, მთელი სახლი ააქოთეს, მაგრამ ამაოთ.

— უბძანე, ივანეს, ხვალვე იეიდოს სიცხის გასაძინ-
ჯი — უთხრა მამაჩემმა დედაჩემს, მაგრამ ჩემი ავანტიურა-
ბა საღამომდის გაქრა და სიცხის გასაძინჯიც დაავიწყდათ.

ამას შემდეგ ორჯელ გაუინადე თავი ავანტიურა და ეოველ-
თვის სასტიკი ბძანება გაიცემოდა ხოლმე, სიცხის გასა-
ძინჯის ეიდვის თაობაზე, მაგრამ რადგან ეოველთვის ჩე-
მი ავანტიურობა ძალე გაივლიდა ხოლმე, სიცხის გასა-
ძინჯიც ავიწყებოდათ.

ერთხელ ერთი შესანიშნავი აზრი მომივიდა თავში.
საღამოს შევიპარე ჯინურში, სადაც ინდოურები იბუდებ-
დნ ხოლმე, (ჩვენ თითქმის ორმოცი ინდოური კეუადა)
თან წავილე გრძელი, წვრილი ბაწარი და ამ ბაწარით სი-
ფრთხილით ერთი ერთმანეთსე გადავუბი ფესები ორმოც
ინდოურს, სიფრთხილითვე გამოვედი და კარი გამოვიხუ-
რე. წარმოდგენილი მქონდა რა სურათი იქნებოდა, რო-
დესაც მექათმე დილით გააღებდა ჯინურის კარს, გადუ-
ვრიდა ინდოურებს საჭმელს და ინდოურებიც, ერთი ერთ-
მანეთსე გადაბძელები, დაიწყებდნ ფართხალს.

მეორე დილას ეველაზე ადრე მე გამეღვიძა და და-
ვუწეე ფანჯრიდან ცქერა ჯინურს. კარგი იყო რომ მო-
მეთმინა და ძარტო ფანჯრიდან ცქერით დაკმაყოფილებუ-
დიუავ, მაგრამ ვერ მოვითმინე; ჩაკიცვი საჩქაროთ ტანი-
სამოსი და გავარდი გარეთ. მამაჩემი ბაღში დადიოდა. დე-
და რაღაც დარბეებას აძლევდა მზარეულს. მექათმეს კალ-

თით სავსე სიძინდი მოჰქონდა წვრილფეხისთვის დასა-
 ურელათ.

გაიღო ჯინჯურის კარი და როგორც კი გაიხმა მექა-
 თმის ხმა, ჯურჯ... იმ სულელმა ინდოურებმა კი აღარ
 დაინებდეს: ფეხებზე, ერთი მეორეზე ტყაპ-ტყუპით ჩამო-
 ცვივდნენ ძირს. შეიქნა საძინელი კრიახი და ფართხალი,
 მექათმე თავს დასტრიალებდა და ვერა გაეგონა თუ რათ
 ფთხრიალებდნენ ინდოურები.

— უთუოთ თავებმა დაფთხეს— გაღაჭრით გამოაცხა-
 და მექათმემ, ინდოურები კი ფართხალებდნენ, უფრო და
 უფრო იხლართებოდნენ. აქეთ იქიდან მოცვივდნენ მუშები,
 მოვიდა დედაჩემიც, მამაც და ბოლოს ძლივს შეამჩნიეს
 ჩემი კაი კაცობის უნარი. ბაწრები გაუსხსნეს; ზოგს ფეხი
 მოსტეხოდა, ზოგს კანი გადატყავებოდა.

— ვინ გაბედა ამ სისულელის ჩადენა— ევიროდა მა-
 მა,— რომელმა უკეთურ მოიქმედა ეს ავასაკობა! და რო-
 დესაც მობრუნდა ჩემკენ და დაძინახა, რომ გამოჭიმული,
 აღტაცებით შევცქეროდი ინდოურების ფთხრიალს, გაო-
 ცებულმა წარბ-შეკვრით შემომძახა:

— როგორ? შენ კიდევ ამდგარხარ? რა ამბავია ერ-
 თი მიბძანე?

— მე... ისე... არ გეძინებოდა და...

— არ გეძინებოდა? ნუ თუ ძარბოდა? — ეტყობა ჩემ ავა-
 ლებში ისეთი რაღაც გამოიხატებოდა, რომელიც ამხელდა

ჩემს კაი კაცობას, რომ მამა ჩემმა კაბრაზებით დამიფერიხ:

— ჰოო, არ გეძინებოდა განა? რასაკვირველია არ და-
გეძინებოდა, როდესაც შენ ერთმა იცოდდი, რაც ამბავი მო-
ხდებოდა დღეს დილას ჩვენ საქათმეში. ეს შენი საქმეა, შე-
ნი სისამაგლეა, მაგრამ იცოდე, ამას კი ვეღარ განატყეობ.
„დემეტო ჩემო, ეს ბავში გამაგიყებს.“ იმხდა მამაჩემი.

ამას შემდეგ ჩვეულებრივ მამამ სამუშაო ოთახში წა-
მათრია, მაგრამ კვამივე შემატეო რომ ფერი შეკარგებოდა
და იმის მაგივრად რომ წკეპალები მომხვედროდა, ლოგინში
ჩამაწვინეს.

კარგათ ვიცოდდი რა სისამაგლეც ჩავიდინე, ღირსი
ვიუზვი სანჯელისა და ვერც გადაურჩებოდი ადვილათ, მა-
გრამ ისე ოსტატურათ მოვიგონე ავანტიურაობა, რომ ამ-
საც ადვილათ გადაურჩი. მამაჩემმა მაშინვე სიცხის გასა-
შინჯი მოითხოვა და როდესაც გაიგო, რომ ჯერ არ უყი-
დნათო, ძალიან გაჯავრდა, რა უბედურებაა, რომ ჩემ თხო-
ვნას არას დროს არ ასრულებთო იმხდა მამა. მე კი თან
დათან ავანტიურაობა შემატებოდა.

დაიწყო კიდევ დედ-მამის შეწუხება, ივანეს ექითან
გაქცევა, ჩემი ნებეზრობა; კარგათ შესმოდა მამაჩემის კენე-
სა და ოხვრა მეორე ოთახიდან.

ექიმი მოვიდა და, ერთიც ვნახოთ, ამოამკრინა უბიდან სი-
ცხის გასაშინჯი. ოხ, რომ იცოდეთ, რა შეჯავრა ის ოხე-
რი რომ დავინახე!.. მოუთმენლათ ელოდა ეველა 15 წუ-

თის გასვლას. გავიდა ეს დროც და ექიმი გაცემული დაწვა. სიცხის გასაშინჯი უჩვენებდა სრულიად სისადეს. ბევრნაირათ მშინჯა, მაგრამ ვერაფერი შემატეო. შემდეგ გავიდა მეორე ოთახში, დედაჩემი და მამაჩემიც თან გაჭევენ. დაიწყო ჩემ ავადყოფობაზე ლაპარაკი, რომელიდანაც ერთი სიტყვაც არ გამამზარვია.

— აბა, ექიმო, რას გვეტყვით? მოუთმენლათ დაეკითხა მამაჩემი.

— არ მესმის... არაფერი არ მესმის! უზასუხა ექიმბა — თქვენ ამბობთ ხშირათ ეძარტება სოლმე ეკ ავადყოფობა?

— დიას, ძალიან ხშირათ...

— არაფერი მესმის. მეშინიან ტვინი სომ არ შეერვა, მაშინ რომ წაიქცა, გახსოვთ, თქვენი ძვირფასი ვახა რომ გატყნა?...

— ნუ თუ ძარტლას?! შიშით დაეკითხა მამა.

— შესაძლავა... წარმოითდგინეთ, თქვენი ბავში ისეთი სადი აგებულებისა, რომ უკეთესი აღარ შეიძლება.

— მაშ რა უნდა იეოს?

— მაშინ, თუ გახსოვთ, დაცემის დროს, თავი სომ არ დაუგრაფს იატაკზე?

— არ ვიცი, იმ დროს ოთახში არაფინ იეო... მაგრამ, რაფიცი შეიძლება...

— ოხ, ექიმო, მე თქვენ ჭკუიდან მშლით.

— არ უნდა შეშინდეთ, გული გაიმაგრეთ. შეიძლება ტვინის...

— ოხ, ღმერთო ჩემო, ტვინი თუ შეერება, ეს სომ
 სპინელეზა იქნება.

ამას შემდეგ შემომესმა სიტყვა „კონსილიუმი“ (ექი-
 მების შეკრება). ემსადებოდენ ქალაქიდან ექიმების მოწ-
 ვევას. მამა და დედა ტიროდენ. ექიმი ამათ ცდილობდა
 მათ დამშვიდებანს.

მე ვერ წარმოვიდგენდი თუ ჩემი სისულელე აქამდის
 მიხადწევინებდა, მხოლოთ სასჯელის ასაცდენათ მოვიგო-
 ნე ავანტიურობა და ამან კი იქამდის მიხადწია, რომ მამა
 ტირის, დედა სასოწარკვეთილია, ერთი სიტყვით მთელი
 ოჯახი უბედურია. ისეთი რაღაც ტანჯვა ვიგრძენ, რომ
 გამოთქმა ძნელია. წარმოვიდგინე მთელი წლის ჩემი მო-
 ქმედება, და მივხვდი, კარგათ მივხვდი, რამდენი ტანჯვა-
 წვალება მივაყენე დედას და მამას და შემრცხვა ჩემი თა-
 ვისა, შემებრალა საცოდავი ჩემი დედ-მამა, რომლებიც ისე
 იტანჯებოდენ ჩემი სულელური ყოფა-ქცევით. წარმოვიდ-
 გინე, რომ როცა ექიმები მოვლენ, ისინიც ვერაფერს გაი-
 გებენ და მამაჩემს უეჭველათ უფრო მეტათ მოემსახება
 სიცოცხლე, მე სომ დედ-მამა ისე გაგიყებით მიუვარდა.

გადავწვიტე რომ გამოვტყნოდი მშობლებს ყველაფერ-
 ში: მოვიძრე თავიდან სველი ტილო, საჩქაროთ ჩავიცვი
 ტანისამოსი და ორი წუთის განმავლობაში გავჩნდი იმ
 ოთახში, სადაც ჩემი დედ-მამა და ექიმი რჩება ბახსში იკვენ.
 ზირველათ მამამ დაძინასა და ვინ იცის საცოდავმა იფი-

ქრა, რომ ჭკუასე შევიძალე, უცებ მეცა და შიშით დამეკითხა:

— რა დაგეძარათ, შვილო, რათ აღექი?

— მამა... მე... მე უნდა მეთქვა თქვენთვის, ვლუღლუღებდი მე და თვალებზე ცრემლი გადმოდიოდა.

— რა? რა უნდა გეთქვა, შვილო? მეკითხებოდა მამა და ხელებს მიჭერდა.

— მე მინდა გითხრათ... რომ მე... რომ ეველაფერი ტყუილია. მე მოგატყუეთ, მე მაშინაც გატყუებდით... მე ავით არ ვარ... სწულიად კარკათა ვარ... ეს იმიტომ მოვიგონე, რომ სასჯელი ამეცდინა, გაჭირებით წარმოვთქვი უკანასკნელი სიტყვა და აქ ისეთი ქვითინი წამსკდა, რომ ღაზარაკი ველარ შევძელ.

— მართლა?—მკითხა მამამ, რომლის ხმაში სიხარულიც გამოიხატებოდა და ეჭვიც, ჩემი სიტყვების სიმართლეში—მართალს ამბობ, შვილო?

— მართალს, მამა არ მამიკვდეს, მართალს. თავის დღეში აღარ ვარამ ამას. სიცხის გასაშინჯიც მე შევინახე... იქ არის, ბაღში... მე ის მიწაში ჩაფლავი... ახლავე მოვიტან..

ექიმი და ჩემი დედამა გაცეხებული იყვნ ჩემი სიტყვებით, მე კი თვალების წმენდით და სლოკინით გავიქეცი ბაღში, ამოვთხარე ჩემგან მიწაში ჩაფლული სიცხის გასაშინჯი და მოვურბენე მამაჩემს. მამა თავჩაღუნული,

ჩაფიქრებული იჯდა და, როდესაც დაძინა სიცხის გასა-
 შინჯით ხელში, სრულიად სადი, შენანებული, მომკიდბ
 ხელი, მიმიუგანა თავისთან ასლო და დამშვიდებით, მაგ-
 რამ სასტიკი კილოთი მითხრა:

— ძალიან გლახა საქმე გიქნია, ჩემო შვილო, მეტი
 მეტი გულცივობა იყო შენის მხრით, მაგრამ მადლობა
 დმერთს, რახან ასე გაიარა. დარწმუნებული ვარ, ის სამა-
 გელი, ცუდლუტი, უგულო ბავში გაჭქრა შენში და დარჩა
 კარგი, კეთილი ბავში, ჩემი შვილიყო, არა?.. აბა მას ბა-
 ტონ ექიმთანაც მოიხადე ბოდიში, რომ შენმა სისულელემ
 მაგასაც იმდენი შეწუხება მიაყენა.

— ოო, არა, არა! წამოიძახა ექიმმა, მე ძალიან მი-
 ხარინან, რომ ასე კარგათ გათავდა საქმე, ღვთის გულის-
 თვის სხვა არა მინდარა.

ეს იყო და ეს, მას შემდეგ ერთხელაც არ შემიწუხე-
 ბია დედამა ჩემი ცუდობით.

ს. ციციშვილი.

ქველი საბერძნეთი.

(ჩლაპრული ამბავი).

(დასასრული).

ალამოც დადგა. ღონიერ ვახშამს შემდეგ ყველა დასაძინებლათ წავიდ-წამოვიდა. ტელემაკი ამ ერთ ღამეს კიდევ დარჩა ჰენელაის სახლში. სიზმარში ტელემაკს ღმერთა ათინა გამოეცხადა და უთხრა: „წადი ჩქარა იტაკაში. დედა, მამა და ძმები ძალას ატანენ ჰენელოპას, გინდა თუ არა გათხოვდიო. მაგრამ ფთხილათ კი იყავ, ზოგ თავზე ხელ აღებულ მთხოვენელს შენი მოკვლა განუზრახავს. ისინი ჩასაფრებულნი არიან იტაკასა და კეფალონეს შუა ვიწრო სრუტესთან, მაგრამ არ მოგაკვლევინებ იმათ შენ თავს. იმ გზით ნუ წახვალ, ორივე კუნძულს ირგვლივ შემოუარე და იტაკაში ჩრდილოეთის მხრით მიდი“. ამ სიზმარმა ტელემაკი გამოაღვიძა. ადგა და იმწამსვე, ღამიანათ წასვლას აპირებდა, მაგრამ პიზისტრატმა ურჩია, დილამდის მოეცაღნა. სისხამ დილას იმათთან მენელაი შევიდა. ტელემაკს გაეხარდა მენელაის მოსვლა და უთხრა: „კეთილო მეფეო, გამისტუმრე დროზე! სახლის ჯავრი აღარ მასვენებს“. — მენელაიმ უპასუხა: „უთუოთ, უნდა წახვიდე ტელემაკ! აღარ დაგიჭერ. რალა მასპინძელი ვიქნებოდი, რომ გამესტუმრებინე, როცა შენ დარჩენა გენდომებოდა, ან დამეჭირე, როცა შენ ეკრე მიეშურები სახლში. წადი! ახლავე უღუბანებს საჩუქრები ეტლში ჩავიწყონ“. ამას შემდეგ მენელაი გაბრუნდა, მაგრამ ისევე მალე მობრუნდა, ელენეც თან მოჰყვა. მეფემ დაპირებული თასი მოიტანა, დედოფალმა თავისი ხელით შეკერილი ძვირფასი ქსოვილი აჩუქა. ქსოვილს რომ აძლევდა, ტელემაკს უთხრა: საყვარელო შეილო! წაიღე ეს ქსოვილი ჩემ სახსოვრათ; ჩემი შეკერილია; მე მსურს, ცოლის შერთვას რომ დაა-

პირებ, შენი საცოლვე ამით დააშენო“. გამოთხოვებისას სტუმრებს კაი სადილი გაუმართეს. კარებზე ეტლი მზათ იყო; მენელაიმ აიღო ღვინით სავსე თასი, წაუქცა ეტლის გვერდზე, რომ კეთილი მგზავრობა ჰქონოდათ... პიზისტრათი ავიდა კიდეც ეტლზე, რომ ამ დროს ცხენების გვერდზე უშველებელმა არწივმა გამოაქროლა. ბჭვალბში დიდი ბატი ეჭირა, ეზოდან მოეტაცნა. არწივს მოფრენა ყველას იამა: ეს კარგს მოასწავებდა. დედოფალმა ელენემ ესე ახსნა: არწივის მოფრენა იმას ნიშნავს, რომ ოდისეი ან სახლში კიდეც დაბრუნებულა, ან არა და ძაღვ დაბრუნდება და ყველა მთხოვნელებს მუსრს გააელებსო. დამშვიდებული გულით დაძრა ტელემაკი მეფე მენელაის სასახლიდან და მზიარულათ გაუდგა გზას. ტელემაკს დროს დაკარგვა არ უნდოდა, ამიტომაც ნესტორთან აღარ შეუტყია და პირდაპირ ნავთსაყუდელისკენ გასწია, საცა მისი ხომალდი იყო გაჩერებული. იგი მეკობრულათ გამოეთხოვა პიზისტრატს და სამშობლოსკენ გასცურა. ღამით, როგორც დაარიგა ღმერთა ათინამ, ტელემაკმა და მისმა მგზავრებმა კეფალონიას ირგვლივ შემოუარეს, რომ ჩასაფრებულ მთხოვნელებს ასცდნოდნენ. გათენებისას ტელემაკი იტაკაში ჩრდილოეთის მხრით მივიდა. დაუყოვნებლივ, აქაც ღმერთა ათინას ღარიგებით, წავიდა ოდისეის უფროს მელორე ეგემისთან.

ოდისეის დაბრუნების შემდეგ იტაკაში მომსახრე ამბები.

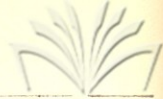
ორი დღის წინათ, მრავალტანჯული ოდისეი, მძინარე მოიყვანეს ფეაკიის გულადმა მეზღვაურებმა.

ღიღხანს ეძინა ოდისეის ზღვის პირათ და არც კი გრძნობდა, რომ სამშობლოში იყო. ბოლოს გამოეღვიძა და შეშინებულმა ირგვლივ ცქერა დაიწყო. თავისი იტაკა ვერ იცნო, რადგანაც არე მარე ნისლს მოეცვა. ოდისეი სასოწარკვეთილებას მიეცა: იმას ეკონა რომ მის უბედურება—გასაჭირს საზღვარი აღარ ექნებოდა. აყვედრიდა ფეაკლებს მოტყუებისთვის: იტაკის მაგიერ უცხო ქვეყანაში შემოუყვანიდართო. თუმცა სწუხდა, საჩუქრები მაინც არ დაივიწყა, და-

თელა დაუწყო, ყველა აქ არი თუ არაო. ამ დროს ოდისეის ათინა გამოეცხადა. დაამშვიდა და აუხსნა, რომ იგი იტაკაში იყო. თავისი სიტყვის დასამტკიცებლათ გაჰფანტა ნისლი; მაშინ ოდისემ იცნო თავისი სამშობლო, სიხარულით დაემხო მიწას და კოცნა დაუწყო. მაგრამ ოდისეის სიხარულს მალე ბოლო მოეღო, როცა ათინამ უამბო რაც პენელოპამ ტანჯვა გამოიარა და მთხოვნელები მის სახლს როგორ იკლებდნენ. აქვე დაარიგა, როგორ გასწორებოდა მთხოვნელებს და შეეღას დაჰპირდა. მთხოვნელებს რომ არ გავგოთ ოდისეის დაბრუნება და თავის დასაცველათ არ მომზადებულიყვენ, ათინამ ოდისეი მთხოვრათ გადააქცია. ღმერთა შეეხო მას თავისი კვერთხით, და ოდისეი დაჯანდაკებულ, თავ-მოტყევილ, თვალელებ დაქუცტილ ბებრათ იქცა. ტანზე ფალასი ეცვა, ზურგზე პარკი გადადებული და ხელში ჯოხი ეჭირა. ამ სახით ოდისეი, ღმერთა ათინას დარიგებისამებრ, თავის უფროს მელორე ევმეისთან წავიდა. ევმიე ქოხის კარებზე იჯდა და ქალამნებს ისხადა. გვერდზე ოთხი კაპასი ძალლი უწვა. დაინახეს შორს მომავალი მთხოვარი - ოდისეი და გაათვრებული ძაღლები, ყვეით გაექანენ. ოდისეი შეშინდა, ჩაქუჯდა და ჯოხი გადააგდო. ევმიემ ძაღლების ყფთა რომ გაიგონა გაიქცა და ძაღლები ქვის სროლით გარეკა. მიიწვია თავისთან მთხოვარი--ოდისეი, დასვა თხის რბილ ტყავზე და ღვინო და შემწვარი ღორის ხორცი მიუტანა. ოდისეის იამა ამ გვარი ყურადღება და ტკბილათ დახვედრა და მელორეს უთხრა: „ზეესმა და სნვა ღმერთებმა მოგანიჭონ ყოველივე სიკეთე შენი გულკეთილობისთვის და ყურადღებისთვისო!“ ევმიემ უპასუხა: „არა ღირს, ძმაო, მაღლობათ, მე მხოლოთ შევესრულე წმინდა ვალი სტუმართ მოყვარობისა: მგზავრი და მთხოვარი ყველა ზევსის გამოგზავნილია, შენ ოღონდ ნუ დამემდურები ღარიბულ მასპინძლობაზე: ღარიბის საჩუქარიც ზევსის საამურია“. სანამ მთხოვარი—ოდისეი ჭამდა, მოხუცმა მელორემ, გულის წუხილით, უამბო, როგორ იკლებდნენ პენელოპას მთხოვნელები მეფე ოდისეის სახლს. „გაოცებული ვარ, ამბობდა იგი:

—აეზაკები რა არის, იმათაც კი ეწინიანთ გულში, იციან რომ ოდესმე ისინიც დაისჯებიან, მთხოვნელებს კი არაფრისა ეწინიათ. დაიფიწყეს, რომ ღმერთებს უსამართლო საქმე არ უყვართ, რომ იმათ მართა სიმართლე იამებათ, რომ იმათ ადამიანისა მხოლოდთ კი საქციელი ახარებთ.

ოდისეიმ, ევმეის, დასამშვიდებლათ უთხრა: „გეფიცები, რომ ოდისეი მალე დაბრუნდება. დიდი ხანი არ არის, გავიგე, რომ ის დოდონაში მკითხვეთან წასულა. იქ უნდა მოლაპარაკე მუხისთვის ეკითხა, როგორა ჯობს, ფარულათ თუ ახდილათ დაებრუნდე იატაკაშიო“? ევმეიმ არ დაუჯერა მთხოვარ—ოდისეის და წყრომით უთხრა: „ბევრი დაძრწის აქ მთხოვარი, და ყველა ზღაპრებს ამბობს ოდისეიზე, მაგრამ მე იმათი აღარა მწამსრა, მეტადრე მას შემდეგ, რაც ერთმა იმათგანმა მომატყუა. შენც ამათ ამბობ ტყუილს. იქნება გგონია მაგ არაკით მასიამოვნო? შემცდარი ხარ.“ დიდხანს ილაპარაკეს კიდევ ოდისეიზე და იტაკის ამბებზე. ღამეცა მოაწია. ცა ღრუბლებს მოეცევა. ვარსკვლავებუ და მთვარე არ ჩანდენ, ხეებს ქარი აქანაევბდა. წვიმდა, ციოდა. მელორემ შეიბრალა მთხოვარი—ოდისეი და ღამე დასახურაეთ წამოსასხამი მისცა, იმ პირობით, რომ მეორე დღეს უკანე დაებრუნებინა. „ჩვენ მეტი წამოსასხამი არა გვაქვსო“, უთხრა იმან: „სანამ არ გაცედება, არ ეიმორებთო“. შემდეგ თხის ტყაეებისგან მთხოვარ-ოდისეის საწოლი მოუმზადა. ოდისეი დაწვა. ევსეიმ სტუმარს თბილი წამოსასხამი დახურა, ქოხში დაწვენ კიდევ სხვა მელორეებაც. თვითონ ევმეიმ გადიგლო ხმალი და მიწდრათ ჯოგის საყარაულოთ გავიდა. ოდისეიმ ტკბილათ დაიძინა: იმას ძიელ ესიამოვნა, რომ ევმეი ისევ ისე ერთგული ყოფილა მისი და თავისი მოვალეობა ისევე უსრულებია, როგორც მისი იტაკაში ყოფნის დროს. დილით ადრე ევმეი ქოხში მობრუნდა. ოდისეის გამოღვიძებოდა. ორივემ ერთათ დაანთეს ცეცხლი და საუზმის მზადებას შეუდგენ. საუზმის შემდეგ მელორეებმა ღორები საძოვრათ გარეკეს....

ამ დროს გამოჩნდა ტელემაკი. ძაღლებმა იმწამსვე იცნეს და მიელაქუცენ. გახარებულნი ხტოდნენ გარშემო და კუდებს აქნევდნენ. ტელემაკი ქოხთან მივიდა. დაინახა თუ არა ევემიმ ვაკვირებისაგან ენა ჩაუფარდა, სიტყვა ვეღარ თქვა; ცოტა ხანს შემდეგ გონს მოვიდა; მივარდა ტელემაკს, დაუწყო კოცნა, უკოცნიდა ხელებს, თვალებს, თავს; ცრემლები ნაკადელსავეით მოსდიოდნენ თვალებიდან. ბოლოს დამშვიდდა და ტელემაკს უთხრა:

„ტელემაკ, ჩემო სინათლეც! ნუ თუ შენა გხედავ? ნეტა შენი ყურებით გამაძლო. იშვიათათ მელირსება ხოლმე შენი ნახვა. პილოს რომ წახვედი, ასე მეგონა მე უბედურს, რომ ვეღარ გახილავდი“ — „მართალს ამბობ ჩემო ევემი, უპასუხა ტელემაკმა: „ახლა აქ შენთან განგებ მოვედ გულ და გულ, ეგება რამე გამაგებინო, შემატყობინო დედა ჩემზე“.

ეს რო თქვა ქოხში შევიდა. მთხოვარი ოდისეი წამოდგა და მეფის შეილს გზა დაუცალა, მაგრამ ტელემაკმა შეაჩერა: „ნუ სწუხდები, ძმობილო! ჩემთვისაც მოიძებნება ალაგი. მასპინძელი მიშოვნის“. ოდისეი დაჯდა. ევემიმ ტელემაკისთვის ხორცი მოამზადა. ყველამ ერთსაუზნის ჭამა დაიწყეს. რასაკვირველია, ლაპარაკი მაშინვე პენელოპას მთხოვნელებს ბოროტ მოქმედებაზე ჩამოვარდა. მთხოვარი-ოდისეი დიდხანს ხმა ამოუღებლივ ყურს უგდებდა —, მაგრამ, ბოლოს, აღეღებულმა, ტელემაკს უთხრა: „მე რომ შენ აღაგას ვყოფილყავ, გეფაცები პატიოსან სიტყვას, მართო გავემკლავებოდი იმათ ყველას: იქნება ვერაფერს გავმხდარიყავ, მაგრამ სახელოვანი სიკვდილი ხომ მერგებოდა“.

ოდისეი გამოეცხადება ტელემაკს.

საუზმის შემდეგ ტელემაკმა ევემი დედასთან გაგზავნა თავის უწინებლათ დაბრუნების შესატყობინებლათ, ევემი მაშინვე გზას გაუდგა, დარჩენ მართო მთხოვარი-ოდისეი და ტელემაკი. რა იცოდა ტელემაკმა, რომ წინ მამა უჯდა, რომლის ამბის გააგებათ ნესტორი

და მენელაი ინახულა. ევმეის წასვლის შემდეგ ტელემაკის უნილავათ მოვიდა ათინა და ნიშნებით დაუძახა თავისთან მთხოვარ ოდისეის, ისიც გარეთ გავიდა. ლობესთან იღვა ათინა. ნება მისცა მთხოვარ-ოდისეის გამოცხადებოდა ტელემაკს და უწინდელი სახე დაუბრუნა. ოდისეი გახარებული ქოხში შემობრუნდა. ტელემაკი გაჰკვირდა, იმას ეგონა, რომ რომელიმე ღმერთი ეცხადება. მაგრამ მის გაკვირვებას საზღვარი აღარა ჰქონდა, როცა უცნობმა თავისი თავი ოდისეით, მის მამათ აღიარა და კოცნა დაუწყო. ტელემაკმა არ დაიჯერა და წყრობით უთხრა: „რათ მატყუებ? დაგიჯერო და მერე კი ყველა ეს ტყუილი იყვეს, ხომ ძრიელ მეწყინება“. ბოლოს, როგორც იყო, ოდისეიმ დაარწმუნა ტელემაკი, რომ იგი ნამდვილი, დაბრუნებული მამა იყო. მაშინ ტელემაკი თვალცრემლიანი მამას მოეხვია. ოდისეისაც სიხარულის ცრემლები ცვიოდა.

სიხარულის პირველმა წამებმა რომ გიიარეს, ოდისეიმ დაარიგა შეილი, როგორც უნდა მოქცეულიყვენ და რითი დაეწყოთ საქმე, პენელეპას მთხოვნელების დასასჯელათ. ჯერ გადასწყეიტეს ოდისეის დაბრუნება არავეისთვის შეეტყობინებინათ. მრავალ ტანჯული მეფე დარწმუნებული იყო, რომ ათინა თავისი რჩევა-დარიგებით მოეხმარებოდა. მეორე დღეს ტელემაკი დედის დასამშვიდებლათ ქალაქს წავიდა. მამის საძებნელათ რომ მიდიოდა, დედას არ შეატყობინა. ახლა ევმეიმ უამბო დედის მწუხარება. სალაქოს ევსეი და ოდისეიც წავიდენ ქალაქისკენ. იატაკის მეფემ ხელ ახლა ღრმათ მოხუცის სახე მიიღო. სასახლის ეზოს კარებთან შეჩერდენ, სადაც შემწვარი ხორცის სუნი მოუვიდათ, მოქეიფეთა ხმაურობა და მომღერლის სიმღერა მოისმიდა. ოდისეი და ევსეი ეზოში შევიდენ. იქვე ეზოს კარებთან ნაგავზე ოდისეის ერთკული ძაღლი იწვა, სიბერისაგან ძლივსლა სუნთქავდა. ძაღლმა მაშინვე იცნო თავისი პატრონი და სიხარულის ნიშნათ ოდნავ კუდილა გააქნია, წამოდგომის თავი კი აღარა ჰქონდა. ოდისეი რომ მივიდა და მივალერსა, იმან თავი აიღო, ერთი ღრმათ ამოისუნთქა და მო-

კვდა. ოდისეიმ ტირილი დაიწყო ამისთანა ერთგულებას რომ მანამ
პირუტყვისა. მთხოვარმა-ოდისეიმ და ევემიმ გაიარეს ეზო და დარბაზში
შევიდნენ. ოდისეი ზღრუბელზე ჩამოჯდა და კარის ნაღს მიე-
ყუდა. ტელემაკმა საჭმელი მოუტანა და უჩრჩია ჩამოეგლო ყველა
მოქეიფე და მოწყალება ეთხოვა. ანტინოიმ, ყველაზე ბოროტმა და
თავხედმა მთხოვნელებში, მოწყალების მაგიერ ოდისეის სკამი უჩვენ-
და და დაემუქრა. სხვები კი აძლევდნენ მთხოვარ-მეფეს პურსა და
ხორცს. ყველას რომ ჩამოუარა, ოდისეი მეორეთ მევიდა ანტინოი-
სთან; ანტინიო გაბრაზდა და გამობრუნებულ ოდისეის სკამი ზურგ-
ში ესროლა. მთხოვარმა ოდისეიმ თავი შეიკავა და ისევ ზღრუ-
ბელზე ჩამოჯდა. პენელოპას ესმოდა ზევით რომ დარბაზში რაღა-
ცა ხდებოდა. რო გაიგო რომ მის სახლში მთხოვარს ჩაგრავენო,
ფრთხილ შეწუხდა და უბძანა ევემის მთხოვარი ზევით ამოეყვანა.
„მინდა, რომ მთხოვარმა ჩემ ქმარზე მიამბოს რამე, ნეტავი ანლა
ოდისეი დაბრუნდებოდეს, ის გადუხდიდა მაგიერს თავი გასულ მთხო-
ვნელებსო“... ამ სიტყვებზე ტელემაკს ცხვირს დააცემინა და ისე ლო-
ნიერათ, თითქოს სახლში დაიქუხაო. პენელოპას იამა ეს ნიშანი,
და ღიმილით ევემის უთხრა: „ევემი, ანლა კი დარწმუნებული ვარ,
რომ მთხოვნელები დაისჯებიან. გაიგონე, მთხოვნელების დასჯაზე
რომ ელაპარაკობდი, ტელემაკს ცხვირს დააცემინა“. ევემიმ მთხოვარს
ზევით დაუძახა, მაგრამ იმან საღამომდის ზევით ასეა არ ინდომა,
საღამოზე მთხოვნელები ოდისეის სასახლიდან წავიდ-წამოვიდნენ.
დაცარიელებულ დარბაზში ოდისეი და ტელემაკი-ლა დარჩნენ. შეუ-
დგენ მაშინვე მზადებას მთხოვნელების ამოსაწყვეტათ. ჯერ დარბა-
ზიდან იარაღი მთლათ გაიტანეს, რომ მთხოვნელებს თავის დასაცვე-
ლი აღარა ჰქონოდათრა. ამას შემდეგ ტელემაკი დასაძინებლათ წა-
ვიდა, ოდისეი ისევ დარბაზში დარჩა. ცოტა ხანს შემდეგ პენელოპა
ჩამოვიდა, და კერას მიუჯდა. მოახლეები დარბაზს ალაგებდნენ. დე-
დოფალმა უბძანა ერთ მოახლეს მთხოვრისთვის რბილი სკამი დაე-
დგა. „მითხარი, მგზავრო, ვინ ხარ, და რა გვარისა ხარ?“ დაეკითხა

პენელოპა. ამ კითხვაზე მთხოვარი ოდისეი მოკორილ ამბავს მოუყვა თავის თავზე. თავისი ამბავი ესე დააბოლოვა: „ამ ცოტა ხანში ოდისეი ენახე, იგი მალე დაბრუნდება სამშობლოშიო.“

მ თ ხ ო ვ ე ლ ე ბ ი ს დ ა ს ჯ ა .

მეორე დღით ჩვეულებისამებრ მთხოვნელები საქეიფოთ მოგროვდენ სასახლეში. დაიწყო ხელახლათ უწყსრიგობა, ყოველი მთხოვნელი რიგრიგობით დასცინოდა და მასხარათ იგდებდა მთხოვარ-ოდისეის. ტელემაკს გამოკომპაგება უნდოდა, მაგრამ ამაოთ. ამ დროს თავის ოთახებიდან პენელოპა ჩამოვიდა, ხელში ოდისეის მწვილდი ეჭირა. დედოფალი დადგა სეეტთან და მთხოვნელებს უთხრა: „ეხედავ, რომ ამოა ჩემი წინააღმდეგობა. უნდა მიეთხოვედე თქვენში ვისმე, მაგრამ ერთი პირობით კი: ცოლათ იმას გაეყვები, ვინც ოდისეის შეილდს მოიხმარს და ისარს რიგზე დამწყრივებულ თორმეტ ნაჯახის ყურში გააძვრენსო“. პენელოპას ბრძანებით ევმიმ გადასცა მწვილდი და ისრები მთხოვნელებს. ტელემაკმა მწყრივათ დაამაგრა 12 ნაჯახი. ბევრს ეცადენ მთხოვნელები, მაგრამ მწვილდის მოკიშვაც კი ვერც ერთმა ვერ შესძლო. ხან ცეცხლზე ათბობდენ, ხან ცხელ ქონს უსვამდენ,—მაგრამ ვერა მოუგვარესრა. ბევრი ცდის შემდეგ, დაღალულებმა საქმე მეორე დღისთვის გადასდეს.

სუფრაზე რომ სხდებოდნენ კრძალეით მივიდა მათთან მთხოვარი-ოდისეი და ცბიერი კილოთი უთხრა: „პენელოპას მათხოვარნო! კარგა ჰქენით რომ სროლა სახვალიოთ გადასდეთ. ხვალ აპოლონის შემწეობით შეილდს უთუოთ მოსჭიმაეთ... ახლა კი, თუ შეიძლება, მეც მიბოძეთ ეგ საკვირველი შეილდი საცდელათო!“ მაგრამ იმის თხოვნას არც ერთმა მთხოვნელმა ყურადღება არ მიაქცია. მაშინ ტელემაკმა უბძანა ევმის, შეილდ ისრები მთხოვარ ოდისეისთვის მიეტანა. შემდეგ, მთხოვნელების შეუქმნეელათ თითონაც საომრათ მოემზადა. მეკარეს მოსამსახურეების სადგომების კარებები გამოაკეტინა, რომ მთხოვნელებს არაეინ მოშველებოდა, მეთხემ რომელიც შეთქმულობაში ერია, ეზოს

კარები მაგრათ მიკეტა. ოდისეიმ აიღო შეილდი, ყურადღებით დაათვალიერა, მერე ისარა დაადო, სწრაფათ მოსწია და გაისროლა. ისარმა თორმეტ ყურში გაირბინა. მთხოვნელები თავის თვალით ნანახს არ იჯერებდენ. გამარჯვებულმა ოდისეიმ მრისხანეთ შეიჭმუნენა წარბები, ამით ტელემაკს ანიშნა — დროაო. ტელემაკი და ორი მეცხვარე შეიარაღებულნი მრისხანეთ მთხოვარ ოდისეის გვერდში ამოუდგენ.

ოდისეის ვეღარ იცნობდით. რისხვით შეუძახა მთხოვნელებს: „ახლა სხვა სასროლ ნიშანს ავირჩიეო!“ თქვა და ისარი ანტროსკენ მიმართა; ის კი უზრუნველათ თასით ღვინის დაღვეას აპირებდა. ისარმა მთხოვნელს ყელი გაუხვრიტა და ის მკვდარი გადაგორდა. შეშინებული მთხოვნელები ფეხზე წამოცვივდენ და იარაღისკენ მიამურეს, მაგრამ კედლებზე უშებები და ფარები აღარ იყო. მაშინ ოდისეიმ გამოუცხადა იმათ, რომ იგი მთხოვარი კი არა, პენელოპას დაბრუნებული ქმარი არის. ატყდა ბრძოლა. მთხოვნელებმა ღალატით იარაღი იშოვნეს. ბრძოლა თანასწორი არ იყო, და ოდისეი საშიშ მდგომარეობაში ჩაეარდა. მაგრამ ათინა იცაედა, და მთხოვნელების იარაღი იმას ვერაფერს აკლებდა.

ხანგრძლივ ბრძოლას და სისხლის ღვრას შემდეგ ყველა მთხოვნელები გაჟლიტეს, ცოცხლები დასტოვეს მხოლოდ მომღერალი და გზირი, რომლებსაც მთხოვნელების მხარე არ ეჭირათ, თუმცა იმათ ბძანებას კი ასრულებდენ. ოდისეი რომ დარწმუნდა, მთხოვნელებში ცოცხალი აღარაინ გადარჩაო, უბძანა მოხუცი გამდლისთვის დაეძახათ. ბატონის ძახილზე გამდელი მალე მოვიდა. მოხუცი სიამოვნებით დაჰყურებდა სისხლში მოსვრილ, დახოცილ მთხოვნელებს და სიხარულით არ იცოდა რა ექნა. მაგრამ ოდისეიმ შეაჩერა: „დედი, გულში იყავ კმაყოფილი, მაგრამ ხმა მალლა ღვნენა, თუნდა დამნაშაფის სიკვდილზე — კარგი არ არის. ესენი მე კი არა, ზევსმა დასაჯა მათი უსამართლობისთვისო. — წადი დედა და დაუძახე ჩვენ ყმებს, ეისაც მთხოვნელების მხარე ეჭირათ: მოვიდენ დარბაზი დალაგონ. მხოლოდ ფთხილათ კი იყავ, ჩემი ცოლი არ გააღვიძო, დეე იმას

ჯერ ნურაფერი ეცოდინება. მოახლეები მოვიდენ და ტირილ-გოდებით, მკედრებს ზადვა დაუწყეს, მაგიდებს და სკამებს რეცხდენ. იმათ ტელემაკი, ევმი და მეთხე შეელოდენ. დარბაზი რომ დაწმინდეს და ყველაფერი დალაგეს, ყმები ოდისეის ბრძანებით ტელემაკმა და მცხვარეებმა სასიკვდილოთ დასაჯეს. ამას შემდეგ, სისხლის დაღვრით გაუწმინდურებულ სახლში, გასაწმენდათ გოგირდი დაახრჩოლეს. მაშინ ძლივს ყველამ თავისუფლათ ამოისუნთქა. ოდისეიმ პენელოპასთან გამდელი გაგზავნა.

ოდისეი პენელოპას ეცხადება.

მოხუცს სინარულმა ფრთები შეასხა, თითქო გაყმაწვილდაო, გაიქცა ზევით, რომ პენელოპასთვის ეხარებინა ქმრის დაბრუნება. პენელოპას ეძინა, და არ იცოდა რა მოხდა. გამდელი ფთხილათ მივიდა და უთხრა: —,ჩემო თვალის სინათლე, გაიღვიძე, ოდისეი დაგობრუნდა. ყველა შენი მთხოვნელები დახოცა.“ „პენელოპამ გაიღვიძა. გამდლის სიტყვები რომ გაიგონა, წყენით უთხრა: „რატომ არა გრცგვენია დედი, რომ აგრე სასტიკათ დამცინი! შენ სიბერეს უმადლიდე — დაუმატა იმან გაჯავრებით, — სხვას რომ ექნა ეგ, მაგრე არ დაუხვდებოდი...“ „ღმერთი რჯული, დედოფალო, არ გატყუებ... ხომ გახსოვს მთხოვარი მოხუცი? ის ოდისეი ყოფილა. ტელემაკმა დიდხანია იცოდა, მხოლოთ მალაედა.“ ამ სიტყვებზე პენელოპა დარწმუნდა, ვეღარ მოითმინა და სინარულით გამდელს ყელზე მოეხვია. —,დედი! მერე როგორ დასძლია იმდენ ხალხს?“ —,„არ ვიცი, დედოფალო, მხოლოდ ჩვენ ყველას იმათი გმინვა გვესმოდა... მერე ოდისეიმ დამიძახა... მოახლეებმა დარბაზი და ეზო გაწმინდეს, მკედრები გაზიდეს. ოდისეიმ გოგირდი დაახრჩოლა. — მერე შენთან გამომგზავნა. — წაივით! რა გაგეხარდებათ ერთმანეთის ნახვა!“ „არა, გამდელო, კიდევ არა მჯერა, — ეს ჩემთვის მეტის მეტი ბედნიერება იქნებოდა! არა მგონია რომ ოდისეი იყოს... იქნებ რომელიმე ღმერთი ჩამოვიდა მთხოვნელების დასასჯელათო!“

— „რა ჯიუტი რამა ხარ! არაფერი გჯერა... დროს ნუ ეკარგაეთ—ადე წაიდე! გეცდისო“—პენელოპა ჩაფიქრებული, მოჩილიათ გაჭყეა მოხუცს დარბაზში რომ შევიდენ პენელოპა კერასთან დაჯდა. მოშორებით ოდისეი იჯდა, ისევე ისე ძველ მთხოვრის ტანისამოსში. სიჩუმე კარგა ხანს სუფევდა, ბოლოს ოდისეიმ დაარღვია სიჩუმე და ტელემაკს უთხრა:

— ნუ გიკვირს, შეილო, პენელოპას უჭირს ჩემი ცნობა ამ კონკეტში. თქვა და დარბაზიდან გამოვიდა. შევიდა აბანოში; ტანთ დაიბანა და ტანისამოსი გამოაცვალა. ათინამ იგი ლამაზ მოხდენილ ვაჟაკათ გადააქცია. ამ სახით ოდისეი დარბაზში შემობრუნდა. დანახა თუ არა პენელოპამ, ყოველი ეჭვი გაჰქრა იმის გულში; იმან იცნო ქმარი და სიხარულით მუხლი მოეკეცა და ტირილით კისერზე მოეხვია. ჰკოცნიდა და ეუბნებოდა: „ნუ გამიჯაერდები, ჩემო ძვირფასო მეუღლე, ნუ გაწყრები რომ უცბათ ვერ გიცან, ისე ვარ დაშინებული, რომ ყოველი უცხოელის დანახვა კანკალს მგერის, თვალ წინ მუდამ ელენეს მაგალითი მიდვას. მაგრამ ახლა კი მრწამს, რომ შენ ნამდვილი ჩემი ქმარი—ოდისეი ჩემთანა ხარ“.

კარგა გვიან იყო, ყველა დასაძინებლათ წაიდა, მაგრამ დარბაზში პენელოპა და ოდისეი კიდევ დიდხანს ისხდენ. პენელოპამ უამბო ყველა ის შეურაცყოფა, რაც იმან მთხოვნელებისაგან გამოიარა, უამბო ოჯახის აკლება. ოდისეიმ კიდევ თავის თავ გადასაყალი უამბო, რამდენი გასაჭირი, რამდენი ტანჯვა გამოიარა ამ ათ წელიწადს უცნობ ქვეყნებში ხეტიალით. მეორე დღეს, დილით ადრე, ოდისეი თავის მამის ლაერთის სანახავათ წაიდა. მოხუცი დაკარგულ შეილზე მეტის მეტი ჯავრით ჰკუთხე შემცდარიყო და ქალაქ გარეთ ვენახში ცხოვრებდა. წასვლის წინ ოდისეიმ პენელოპას დაუბარა: „გაუთხილდი უჩემოთ. ქალაქს მალე მოედება მთხოვნელების გაწვევების ამბავი. იმათი ნათესავეები, უეჭველია, სამაგიეროს გადახდას მოინდომებენ, მერე ყველა წარჩინებული ახალკაზღები დაეხრცე. წადი მალა, ნურავი, გამოვლანაპარაკები და ნურავისთან ნუ გამოხვალ“. ეს უთხრა,

მერე იარალი აისხა და გასწია, თან ტელემაკი, ევმეი და მეთხე წაიყვანა, ისინიც შეიარაღებულნი იყვნენ. ოდისეიმ მამა იპოვნა ევნახში. ლაერტი იმ დროს ახალ ხეს მიწას უფხვნიერებდა გარშემო. ჯერ ოდისეიმ იმასაც გამოგონილი ამბავი უთხრა: „ოდისეის შევხდი, ასე თქვა, მაღე დაებრუნდებიო“. მოხუცმა ხმა არ გასცა ამავ. ხალხი ოხერით აიღო მიწა, და მწუხარების ნიშნათ თავზე დაიყარა. ოდისეიმ ევლარ მოითმინა, მოეხვია მამას და კოცნა დაუწყო. „მამა, აგერ აქა ვარ შენი შვილი ოდისეი. დამშვიდდი, ნუღარა ტირი!“ მოხუცმა ვერ აიტანა უცებ ამისთანა სიხარული და, უგრძობლათ შეიღლის მკლავზე მიესვენა. მერე გრძობაზე რომ მოვიდა, ოდისეიმ მამა ქალაქს წაიყვანა: „ჩვენი დროს დაკარგვა არ იქნება,—მთხოვნელები დაეხოცე, ახლა შურის ძიებისა მეშინიანო“. ევნახიდან ლაერტის სახლში მივიდნენ. იქ იმათ სადილი მზათ დახედათ. ლაერტი, ოდისეი, ტელემაკი, ევმეი, მეთხე და კიდევ შვიდი სხვა ყმა სადილზე დასხდნენ.

ომი და მშვიდობიანობა.

ოდისეის ლაერტთან ყოფნაში, ქალაქში მართლაც ხმა გაეარდა, ოდისე დაბრუნებულა და მთხოვნელები გაუტყლეთიაო. ხალხი დაღონებული მეიდანზე შეკროვდა, პირველათ ლაპარაკი ანტინოის მამამ—ევპეითმა დაიწყო: „ხალხნო! აგერ ეს მეორეთ მოგვაყენა კარს ოდისეიმ უბედურება, ეს მეორეთ გაეხდით მაგის სიბოროტის მახვერპლი; ოცი წლის წინათ საუკეთესო, რჩეული ვაჟაკები ტროაში გაიტყუა და იქ გაკვივლიტა. ახლა სახლში დაბრუნდა და ამდენი დიდებულთა შვილები დახოცა. გთხოვთ, ხალხო ამხედრდეთ და მკვლელს სამაგიერო გადაუხადათ! სისხლი ვეძიოთ ჩვენი შვილებისა და ნათესავებისა! თუ ამას არ ვიზამთ, თავს შევირცხვენთ სამუდამოთ შთამოების თვალშიო.“ მთელი კრება თანაგრძობით მიეგება ამ სიტყვებს. ევპეითი რო თავის სიტყვას ათაებდა, კრებაზე მოვიდნენ მომღერალი და გზირი, რომლებიც ოდისეიმ ცოცხლები დატოვა. გაათავა თუ არა ანტინოის მამამ, გზირი წამოდგა და ხალხს მოახსენა:

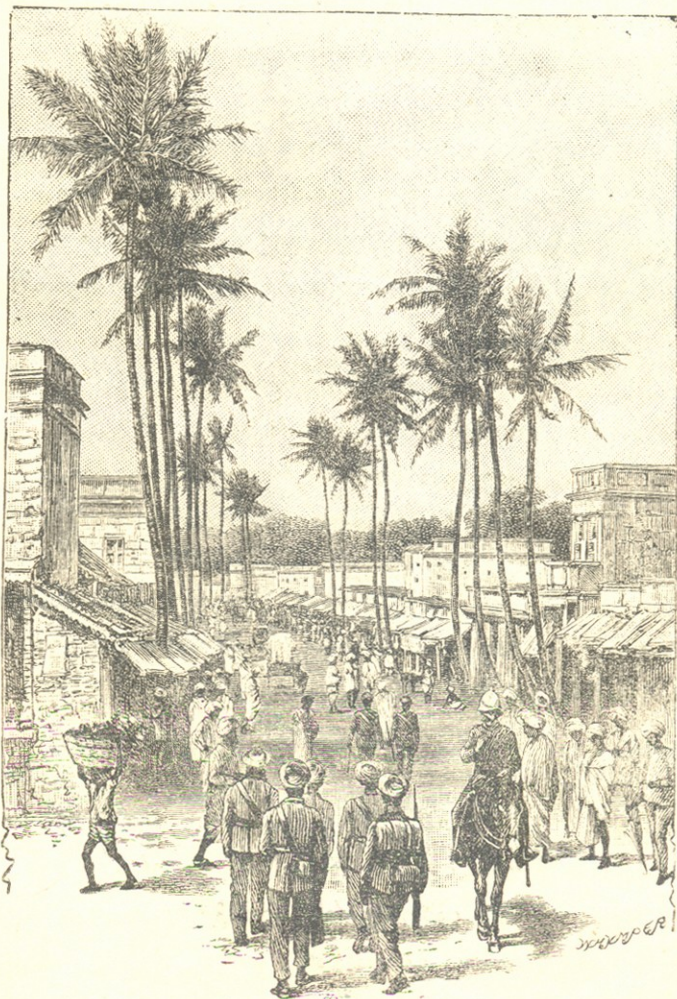
„მოისმინეთ ხალხნო! გარწმუნებთ, რომ ოდისეიმ ზეგის ბძანებით დახოცა მთხოვნელები. მე ჩემი თვალითა ენახე, რომ ღმერთი მენტორის სახით გამოეცხადა“. ამ სიტყვებმა ხალხს შიში აუძრა, გულში. მაშინ ოდისეის ერთმა მეგობარმა ისარგებლა ხალხის ამ გვარი მდგომარეობით და წარმოთქვა: „მოქალაქენო! თქვენ თვითონ ხართ დამნაშავენი ყველა იმაში, რაც მოხდა. არ გაგვიგონეთ არც მე, არც მენტორს, როცა გეუბნოდით, დააწყნარეთ მთხოვნელებიო. ახლა მაინც გაიგონეთ ჩემი რჩევა: ნუ გაჰყვებით ევპეითს, ისევე ისე მშვიდად დაბრუნდით თქვენ თქვენ სახლში, თორემ უარესა დღე დაგადგებათ“.

კრებაში დიდი ხმაურობა ატყდა. უმეტესი მათგანი წამოხტენ თავის ადგილებიდან და მუქარით და ყვირილით ევპეითს გვერდში ამოუდგენ. ევპეითის უფროსობით ისინი კრებას გაშორდენ, შეიარაღდენ და ოდისეის წინააღმდეგ გავიდენ. ამ დროს ოდისეიმ და მისმა მომხრეებმა ის იყო სადილი გათავეს. უცბათ შორიდან რაღაც ხმაურობა შემოესმათ. მაშინვე მოსამსახურე გაგზავნეს შესატყობათ. მოსამსახურე მალე დაბრუნდა და შეშინებულმა ოდისეის მოახსენა: „მოდიან! მოდიან! აისხით ჩქარა იარაღიო! ბევრნი არიან“ — ყველანი ფიცხლავ წამოხტენ და იარაღი აისხეს. ესენი სულ ათი კაცი იყვენ. იმათში ორი ძალზე მოხუცი ვრია: ლაერტი და ერთი ყმათავანი სახლიდან გარეთ გამოვიდენ. ოდისეის ტელემაკის გამხსნეება უნდოდა და უთხრა: „შვილო, დადგა დრო, როცა ვაყვაცობა უნდა გამოიჩინო. ეინძლო სახელოვანი ძველების სახელი მტკაცეთ დაიცვა!“ მტრების გუნდი კიდევ მოახლოვდა. მოხუც ლაერტის გულშიც გაიღვიძა უწინდებურმა სივაყვაცემ და გულადობამ. იმან ველარ მოითმინა, ერთი კი შეევედრა ზეგს და დაუმიზნებლათ შუბი გასტყორცნა. შუბი მოხვდა ევპეითის თითბრის ფარს, და ევპეითს თავი გაუხვრიტა, ევპეითი უსულოთ დაეცა მიწაზე. ბრძოლა გაცხარდა. ოდისეი და ტელემაკი ზედი—ზედ ხოცდენ მტრებს, მაგრამ ათინამ მოისურვა მოესპო ეს კაცთა დამლუპველი ბრძოლა მოქალაქეთა შორის და ხმა მალლა დაუყვირა მებრძოლთ: „შესდევით იტაკის მცხოვრებნო! მოსპეთ მტრობა, ნუ ღვრით ამაოთ სისხლს!“ ღმერთას.

ხმამ ისე შეაშინა ოდისეის მოპირდაპირენი, რომ დაჰყარეს იარაღი და გაიქცენ. ოდისეი უკან მიჰყვა, მაგრამ ამ დროს ცამ გაივლიდა და საშინლათ დაიქუხა. ოდისეიმ თავის წინ ღმერთა ათინა დაინახა. ღმერთამ უთხრა: „შედექ ოდ-სეი! მეტ ს-სხლს ნუღარ ღერი. თორემ მენის მტეხელი ზეც'ის რისხვას დაიმსახურებო“. ოდისეი დამო-ჩრჩილდა თავის მუღმივი პფარველის ბძანებას. ბრძოლა გათავდა. მა-ღლე, ათინას წყალობით ოდისეისა და ხალხის შორის მშვიდობა ჩამო-ვარდა და უწინდებურათ ტკბილათ დაიწყეს ცხოვრება. ამით თავ-დება ოდისეია.

ქოტე

ზღვა და გუბე.

(გადმოკეთებული).

როხელ მინდვრათ, წვიმის შემდეგ,
 წყალი იდგა ნაკუბარი,
 მან შეჭხედა ანკარა ზღვას
 და დაუწყო საუბარი:

„მარტო სიერცე—სიფართოვით
 თუ მჯობიხარ მე შენ, ზღვაო,
 თორემ, ნეტაე, ჩემზე მეტი
 რა ღირსება გაქვს შენ სხვაო?!

„ეგ შენი გიჟი ზღვირთები,
 ღელეა, შფოთვა რა გვონია?
 ყველასა ნთქე ღრმა უფსკრულში...
 არც ხიდი გაქვს, არც ფონია!

„სჩქეფ ქაფს ისერი, გემებს ამსხერეე,
 ხმელეთს ანგრეე, სცემ ნაპირებს...
 ე მაგგვარი საქციელი
 სულ არ მომწონს და მაკვირვებს!..

„აბა შეხე ჩემ სარკე—წყალს,—
 რა მშვიდათ დგას; ყველაფერი
 შიგ გამოსკვირს, აღბეჭდილა—
 რისაც გინდა სახე, ფერი!“.

—სხვებსაც უთქვამთ, ჩემო გუბე,

ე მაგვარი საყვედური;
სხვაც ბერია შენზე მეტათ
ზღვის მგმობი და უმადური:

„თუ რათ შფოთავს, თავს ქვას ახლის,
რას აეკაცობს, სცემს ნაპირებს!
რას ერჩის მგზავრს, ან ზღვაოსნებს
რისთვის ჰლუპავს და ატირებს!

„მაგრამ, იცი ამ ჩქეფის დროს
რის ხმა ისმის, რა ხრიალებს?
ჩემი ტალღა ნაპირებზე
მარგალიტს ჰყრის, ის ჩხრიალებს!

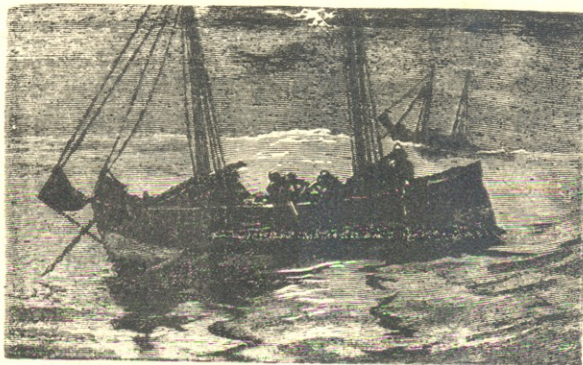
„და როს ეღელავ აშფოთებით,
შეინძრევი ძირამდინა,
წმინდა ვარ მე ბროლისავეით,
გამჭვირვალე, როგორც მინა!“

„შენ კი ერთ წამს ოღნაე გარხვეს
წყნარი სიო შემთხვევითა...
რა გაქვს უფსკრულს საიღუმლო,
თქვი: რა ზნდება შენ ქვევითა?!

„უსიცოცხლო, ყრუ ღელვაში
 არც ხმა ისმის ჩემსაეითა,
 არც მუქარა, შუთოთვა, დრტვინვა,
 მღუმარე ხარ ქვასაეითა!..

„ძირს, ნაპირებს წუმვე გაკრავს,
 ქუჩუის ქაფი — წყალს ზეეითა;
 დღეს გუბეთ ხარ, მყრალ ოშხიერათ
 გადიქცევი ზეალ-ზეეითა!..

თან — ენ კან — ინ.

გატუმის როგორ გადაარჩინეს ქალაქი რომი.

(რუსულიდან.)

რისტეს დაბადებამდის 390 წელს
 წელური ხალხი, გალლები დაეცენ
 მდიდარ და ძალოვან ქალაქ
 რომს, რომელები ვერ გაუ-
 მაგრდენ მათ: ზოგი ქალაქი-
 დან გაიქცა, ზოგი ჩაიკეტა ციხე-კანა-
 ტოლში. ქალაქში დარჩენ მხოლოდ სენატორები — უფრო-
 სები. გალლები შევიდნენ ქალაქში, დახოცეს ეველა სენა-
 ტორები და რომს ცეცხლი წაუკიდეს. ციხე-კანატოლიაში კი
 ვერ შევიდნენ, თუმცა ძალიან უნდოდათ მისი განადგურება,
 რადგან იქ ეგულებოდათ დიდი სიმდიდრე. ციხე იღვა ერთ
 მიუვალ კორაზე, რომლის ერთ მხარეს იყო ღრმა ღრე
 და მეორე მხარეს ძაბალი კედელი თავის ალაუფის კართ
 (ჭიშკრით). გალლები ღამით აცოცდნენ ერთი მხრიდან, სა-
 ცა ღრე იყო; ერთმანეთს მხარზე ადგებოდნენ და ისე აწო-

დებდენ შუბებს და მახვილებს. ისინი ისე ჩუმად ავიდნენ ღრვსე, რომ არც ერთ მადლს არ დაუეფობა.

ის იყო კედელზედაც უნდა გადასულიყვნენ, მაგრამ ბატუმბა გაიგეს თუ არა ხალხის ხმაურობა, მორთეს საშინელი ყიუინი და ფრთების შრიალი. ამათ ხმაურობაზე რომაელებმა გაიღვიძეს დაუშინეს ქვეები და კეტები და აუარებელი ვალები ჩახოცეს. ამ დროს რომაელებს გარეთ გასული ჯარიც მოეშველათ და მტერი გაჭყარეს.

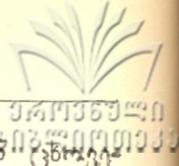
მ ზ ე.

ზე ისეთი ბრწყინვალეა, რომ მას თვალს ვერ გაუ-
შტერებთ, მაგრამ თუ მაშინ შეხედავთ, როდესაც
ის ჩასვლას ეპირება, მაშინ თვალს არ მოგპკრისთ
და დაინახავთ, რომ მზე პტყელი კი არ არის, არამედ
ბურთივით რგვალია, როგორც ჩვენი დედამიწა. მეცნიერებმა გა-
მოიკვლიეს, რომ მზეს გარშემო აქვს სიგრძე ოთხი მილიონი ვერ-
სი, დედამიწას კი ოცდა თერამეტ ათასზე ნაკლები. ე. ი. მზისა და
დედამიწის გარშემო რომ თოკის შემოვლება შეიძლებოდეს, მზი-
სათვის დაგვირდებათ ოთხი მილიონი ვერსის სიგრძე თოკი, დედა-
მიწისათვის კი ოცდა თერამეტი ათასი ვერსისა. მზე ერთი მილი-
ონი და სამასი ათასი ვერსით მეტია დედამიწაზე.

როგორ? ამხელაა მზე და მერე ასე პატარა მოჩანსო? იფიქრებთ
თქვენ. პატარა მიტომ მოჩანს რომ ჩვენგან ძალიან შორს არის. ჩვენ
უკვე მოვიხსენეთ, რომ მზესა და დედამიწას შუა 140 მილიონი ვერსია.
ზარბაზანი რომ ესროლოთ მზეს და ტყეიამ ერთნაირის სისწრაფით,
შეუჩერებლათ იაროს, თითქმის ათი წელიწადი მოუწოდებოდა მზემ-
დის მისვლას, რადგანაც ორ სეკუნდში ზარბაზნის ტყეია ერთ ვერსს გა-
დის. აბა ამოდენა სიშორეზე, რასაკვირველია, მზე პატარა გამოჩნდება.
ყველამ კარგათ იცით, რომ რაც უფრო შორს არის ჩვენგან სავანი,
იმდენათ უფრო პატარა ჩანს. მზეზე რომ ასვლა შეიძლებოდეს, იქი-
დან ჩვენი დედამიწა სრულებით არ გამოჩნდება, სიშორისა გამო.
მზეს თუ ეხედავთ ჩვენ ამოდენა მანძილზე, იმიტომ რომ ძალიან
დიდია. ტელესკოპით რომ შეხედოთ მზეს, დაინახავთ, რომ მზეზე
სხვა და სხვა ალაგას შავი წერტილები არიან. ეს შავი წერტილები
მზის ერთი კილიდან მეორე კადეს უახლოვდებიან, ბოლოს სრულიად
იმალებიან და თითქმის ორ კვირას შემდეგ ისევ ჩნდებიან; ეს აშკა-
რათ ამტკიცებს, რომ მზე თავის გარშემო ტრიალებს.

მზეზე საშინელი სიცხეა. მზე ალის უშველებელი ზვირთები გორა-
ვენ, ერთმანეთს ეჯახებიან და იშლებიან. მზის ამოდენა სითბო ცის სიფ-
რცეში იფანტება. ამ სითბოს ერთი მცირე ნაწილი დედამიწასაც ხედე-
ბა წილათ, მაგრამ ეს მცირე ნაწილი დედამიწისათვის სრულიად სა-
კმარისაა. დედამიწაზე მზის სითბოსა და შუქის წყალობით ხარობს

მცენარეულობა, დნება თოელი, მოდის წეიმა, ცოცხლობენ ცხოველები. მოსპეთ მზე და მაშინ ჩენი დედამიწაც ნამდვილ ჯოჯოხეთათ გარდაიქცევა: დამყარდება საშინელი წყვლიადი, გაიყინება წყლები და ზღვები, საშინელი სიცივისა გამო მოისპობა მცენარეულობა და დაიხრცება ყოველგვარი ცხოველი.

მზე ნელა-ნელა ციფდება. როცა იქნება სულ გაცივდება და მაშინ დედამიწის აღსასრულიც დაჰკრავს; მაგრამ მანამდის, ვინცის, რამდენი ათასი წელი გაიზრდენს, რამდენი მზიარულების, მაგრამ უფრო მეტი მწუხარების მოწმე იქნება ჩენი დედამიწა!

მ თ ვ ა რ ე

რამდენი მოგზაურისათვის გაუნათებია ღამე მთვარეს, რამდენი უბედური უნუგეშებია მას! ვინ არ დამტკბარა მაისის შეენიერი ღამით, როცა მოწმენდილ ცაზე ვარსკვლავებს ციმციმი გააქვსთ, გაბადრული მთვარე მედიდურათ დაცურავს და სხივებით წყლის კრიალა ზედაპირს ეთამაშება! ამ დროს მთვარე ძალიან ღამაზია, მაგრამ სუყველას კი გვატყუებს. ნათქვამია, ტყუილს მოკლე ფენი აზიარ. მთვარესაც შეუტყვეს მისი ტყუილი: მეცნიერებმა დამტკიცეს, რომ თვითონ მთვარე ჩენი დედამიწასავეთ რგვალთა და მაგარი, მას არავითარი შუქი არა აქვს; თუ ანათებს, მხოლოდ მზის წყალობით. მზე მას ანათებს, ის კი ჩვენკენ აკრთობს მზისგან გამოგზავნილ სხივებს და გვატყუებს, ვითომ და მე თვითონ ვანათებო. მთვარე დედამიწას უტრიალებს გარშემო და მზესა და დედამიწას შუა დადის. რადგანაც მთვარის მოგზაურობის დროს მზე მის სხვა და სხვა ალავს ანათებს, ჩვენ კი მთვარის მარტო ერთ ნახევარს ვხედავთ ხოლმე, ამიტომ მთვარე ხან საესე გვეჩვენება, ხან დალეული, ხან ნამგალსა ჰგავს. მთვარე ორმოცდა ათჯერ პატარა არის დედამიწაზე. დედამიწიდან მხოლოდ 360 (სამას სამოცი) ათასი ვერსის მანძილით არის დაშორებული. დედამიწის გარშემო შემოატრიალებას ის ოცდა ცხრა დღეს ანდომებს.

მთვარეზე არის ძალიან მაღალი მთები, რომლებიც თეთრი ქვისაგან შედგებიან. არის აკრეთვე დიდი მინდვრები, მაგრამ მთვარეზე არ არის არც ჰავრა, არც მდინარები და არც ზღვები; ამიტომ იქ არავითარი მცენარე არ იზრდება, არც ცხოველები არიან. თუ ჩვენ სხვა და სხვა ხმაურობა გვესმის, იმი-

ტომ რომ ჩვენ დედამიწაზე ჰაერია. არის ერთგვარი მანქანები, რომლებსაც დახურული ყუთიდან ჰაერის ამოწოვა შეუძლიათ. შუშის ყუთში რომ ისეთი არღანი ჩაღვათ, რომელიც თავისთავათ უკრავს და შემდეგ ყუთიდან ჰაერი ისე ამოწოვოთ მანქანით, რომ ველარ საიდან შევიდეს, ათასი ხმა მალლა უკრავს არღანმა, თქვენ ვერაფერს ვერ გაიგონებთ. წარმოიდგინეთ ახლა თქვენი თავი მთვარეზე. ერთათ რომ დაიქცეს მთვარეზე ყველა მისი მალალი კლდეები, თქვენ ვერაფერს ხმაურობას ვერ გაიგონებთ, რადგანაც იქ ჰაერი არ არის. ამიტომ მთვარეზე სამარისებური სიჩუმე და მყუდროება არსებობს.

მთვარიდან რომ ცას შეხედოთ, თქვენ გაგაოცებთ შემდეგი მოვლენა: ვერსად დაინახავთ ლაქვარდ ცას, რადგანაც იქ ჰაერი არ არის, დაინახავთ უშველებელ მთვარეს, რომელიც ჩვენ მთვარეზე გაცილებით მეტი იქნება. ამ უშველებელ მთვარეთ გეჩვენებათ ჩვენი დედამიწა. ახგვარათ მთვარეზე რომ ხალხი ცხოვრობდეს, მას გაცილებით უკეთესი ღამის მნათობი ექნებოდა ვიდრე ჩვენ გვაქვს, მაგრამ სამაგიეროდ ის მოკლებული იქნება საუცხოვო ლაქვარდ ცას, რომლითაც ჩვენ ეტკებებით ხოლმე მოწმენდილ დღეებში. დღე მთვარეზე საშინელი ცხელი იცის, ღამე კი ისეთი ცივი, რომ ვერც ერთი ჩვენგანი ამ სიცივეს ვერ აიტანს. რამდენი ადამიანი ტკბება და დამტკბარა მთვარის სილამაზით! რამდენ პოეტს უძღვნიან ქების ლექსები მთვარისათვის! ყოველივე წაკითხულის შემდეგ კი თქვენ დამეთანხმებით, რომ ჩვენი პირქუში დედამიწა გაცილებით ჯობია მთვარეს. დედამიწაზე, ავთ არის თუ კარგათ, ეცხოვრობთ მაინც; მთვარეზე კი სიცოცხლე შეუძლებელი ყოფილა; უკმელობას რომ გაუძლო, დღის სიცხე ან ღამის სიცივე ამოკართმევს სულს. მზის დაბნელების მიზეზი არის მთვარე. ანთეთ სანთელი, დადგით მაგიდაზე, დადქით შორი ახლოს და თქვენ დას ან ძმას უთხარით, რომ თქვენს გარშემო იაროს. როცა ის თქვენსა და სანთლის შუა მოექცევა, მაშინ სანთელს ველარ დაინახავთ. მთვარე დედამიწას უფლის გარშემო, დედამიწა კი მზეს; ამიტომ ხანდახან ისე მოხდება ხოლმე, რომ მთვარე თავისი სიარულის დროს დედამიწისა და მზის შუა მოექცევა, აეთარება მზეს და სანამ არ გაივლის, მზე დაბნელებულია. აგრეთვე ხანდახან მთვარე დედამიწას უკან მოექცევა ხოლმე, მაშინ დედამიწა მას მზეს უფარავს, ჩრდილავს მთვარეს და მთვარე ბნელობდა.

მ რ ი მ დ ი დ ა რ ი .

(ტურგენევიდან)

როდესაც აქებენ ჩემთან გამოჩენილ მდიდარ როჩილდს, რომ ის თავის დიდი შეძლებიდან არიკებს ათასობით ღარიბების ასაღზღელათ, ავითმოფების მოსარჩენათ და უძლური მოსუცებულების თავ-შესაფარის ასაშენებლათო — მე აღტაცებაში მოვდივარ და ვაქებ.

მაგრამ, ამასთანავე, ჩემ და უნებლიეთ, მაგონდება ერთი ღარიბი გლეხის ოჯახი, რომელმაც აიყვანა თავისი ობოლი ნათესავი თავის მინგრეულ-მონგრეულ ოჯახში.

— კაცო, რომ ვიშვილოთ, უთხრა დედაბერმა, — რაც რამ გვაბადია მკვას მოუნდება. მარლიის ფასი აღარ დაგვრჩება, რომ შეჭამადს მოვაყაროთ.

— მერე რა ვუყოთ... განა უმარილოთ არ იჭმევა. — უზასუნა გლეხმა — მისმა ქმარმა.

განა როდშილდის სიკეთე შეედრება გლეხის გულკეთილობას?

ხალხური ლექსი.

(საწერილი არხ. დვანოზიშვილ-საგან)

ზოგი კაცი ამ სოფელს და
 ღმერთს ტყუილათ ემადლება:
 ზარის ზმას რომ გაიგონებს—
 პირჯერის წერა ეზარება!
 არც მშიერი, არც ტიტველი,
 არც მცენანი ებრალება;
 ორი გროში რო იშოვოს—
 თების ჩლიქებზე დაღვება;
 მამას კარში გამოაგდებს,
 დედას წიხლითა შედგება:
 --დაბერდი, დაუსუსურდი,
 რალა ხეირი გექნება;
 ადექი და გამეცალე
 აგრემც თვალი დაგიდგება.
 ამას მეუფე შეიტყობს,
 იგი ძრიელ გაჯაერდება;
 გაზარდა, ძუძუ აწოვა—
 ცემას რალას ემართლება!

ა ნ დ ა ზ ე ბ ი.

(წარმოდგენილი მ. ლელაშვილისაგან).

ვისაც ცრემლი არა სცვიეო,
 იმას გული არა სტყვიო.

უფასო მუშას პური არ დაეყვედრება.

გ ა მ ო ც ა ნ ე ბ ი

(წარმოდგენილი მასწ. ივ. გიუნაშვილისაგან.)

იჭილასა, ბიჭილასა, მკედარი ცოცხალს იჭირაესა.

(წარმოდგენილი მოსწავლე პავლე გახაძისაგან).

ყელი ვეისა, ფეხი დევისა, ხტომა ვერძასა, ხმა ზურაბისა.

ხეო მარა რაეარ ხეო, ყოველ ხეში ხელმწიფეო; მეფისა და
 დედოფლისა ყელზე ხელის გადამხვეეო.

ა ნ ა გ რ ა მ ა

(წარმოდგენილი მ.ნ. ლელაშვილისაგან).

პირველი—მწვანე ხილია,
 საჭმელათ გემრიელია,
 მაგრამა კუჭისათვისა
 მოსანელეებლათ ძნელია.
 მეორე ჰქვიან—ადგილსა,
 ბერძენთა სამყოფელია,
 დიდებულია წარსულით,
 ქალაქი ძველის—ძველია;

ნოდის
მეუღლე?

,ო
ბ

№ V გამოცანებისა.

გამოცანები: 1) ქორი, 2) ნამყენი, 3) ჭინკარი.

ეპიტეზისი: ათასათ გვარი დაფასდა, ათი ათასათ ზრდილობა, თუ კაცი თითონ არ არის—ცუღია გვარი შეფლობა.

უჯრების ამოცანა:

6	1	8
7	5	6
2	9	4

რეზუსები: 1) ღარიბისთვის თარაც ძვრთვასია, 2) თვალი გულის სარკვა, ვინც დაკვირდება ბევრს რასმე ამოიკითხავს.

ამ ნომრის გამოცანები ყველა ახსნა, თფილისის სათავედ აზნა-ურო სკოლის მოსწავლემ დიპიტრი დევანოზიშვილმა,

რედაქტორ-გამომცემელი ან. თუძანაშვილი-წერკეთლისა.

საგუბერნიული სახსრებისაჲსი ჟურნალი

„ჯ ე ჯ ი ლ ი“

წელიწადი მათე

გამოვა 1899 წელსაც თვეში ერთხელ იმავე პროგრამით, როგორც აქამდის.

ჟურნალი „ჯეჯილი“ მიღებულია თფილისის საეპარქიო და კავკაიის ოლქის სამოსწავლო რჩევებისაგან სასწავლებლების სამკითხველოებში საკითხავათ.

ჟურნალი „ჯეჯილი“ თფილისში დატარებით ღირს—4 მან. თფილისს გარეშე გაგზავნით 5 მან. ცალკე ნომრის ფასი თფილისში არის 50 კაპ.

ხელისმოწერა შეიძლება მხოლოდ წლით და ნახევარი წლით.

ხელისმოწერა მიიღება:

1) თფილისში—წერა-კითხვის გამ. საზოგადოების კანცელარიაში (Дворцовая ул., д. Груз. Двор. № 101), და თვით „ჯეჯილის“ რედაქციაში (Артиллер. ул. № 5, возлѣ Кадетскаго корпуса.

ფოსტის ადრესი: *Въ Тифлисъ, въ редакцію грузинскаго дѣтскаго журнала „Джеджили“.*

2/000

